

کارندۀ قسائی گف بر داند سرپرستش کان.. د قی: شـرزاد حدسان

(هـ تا چارشـو بسـر تـو دـ بینم نازـ نینی کورد
بسـر بیلـیلـکـی چاوی مندا دـکشـ تـمـکی تر
&

کـ فرمـسـکم لـسـر روخساری کیژی دـشـکاو بینی
وتم یاخوا لـسـر سوورگوـ نـ بینم شـونـمـکی تر)
“هـمن موکریانـی”
&

{شایی خوـن}

• ژینا گیان.. ما ئاوا.. چ باسـ هـنووکـ لـ ئاسمانـ؟ یان بـ
رـح و جـستـ لـوـ ماندوو تـریت کـ ئـم سـرزـمینـ بـجـبـیت،
سـز و میهر و نـستا ئـزای تـ لـگـ خـک و خـشی و ناخـشی
خـکانـکـ کـ کـمینـیـکی ئاشنان بـ تـ و هـم پـرـشی
ئـوانـشی کـ نایانناسیت، من دـنیام تـ ناخوازیت کـس
پـنجـیـکی بریندار بـت یان مـرگـساتی خـت ئاسا.. بـچـژـت،
چونکـ دـزانیت کـ ئـوانیش وـک تـی خـمزـدـ ستـمدید و
زامدار و لـوبـبار و زـدـ پـژموردـ بوون. ژینای ماندووی
ژـر دـستی زـمانـ ئاخـ هـنووکـ خـوتوویت یان بـداریت؟ تـ
بـیت ئاگات لـو شـرش و هـرا و زـنا و گـفـندـ نـبـت کـ
خوـن و خـنـ و خـندـ و خـم و خـشنوودی و خـیـای ئاگرین و
خولیای سـرفـرازی و سـرـبـستی.. دونیای تـنیوـتـو؟ بـ
هـزارـها نـبووک و کچانی نـباـق و بـوـژن و دـرـزـکـر و
کـلاوـنشین و کـشـکـشین هاوسـزی تـن، چ مـینـ بن و چ نـرینـ،
لـ خانمان و لـ پیاوان، هـم یاخی و خـونـبین بـ ئاینـیـکی
زـوـشان و موژدـبـر و مژدـهـن کـ هاوسـز و هاودـردی تـن.
هـ نازـنین و نازدار کـی هـر هـموومان کـمـکـ سـر هـبـ و
بینـ چ شایـلـغان و جـش و خـرش و جونبوشـکـ کـ دـی هـر
هـمووانی خستـتـ سـر ریتـمی سروودی “ئـی رـقیب” و “خوایـ
و تـن ئاوا کـی”، هـمدیس ئـتـ سـرقـافـچی هـزارـهای
لـوانـی کـ خـونیان بـ شکاندنی قـفـزـکان و داـووـخانی قـا

سختگیران و باندیان کانونیو، کببون بزيندان و گستان و سزاخان و دزخکي هائيساو ب هار هومو ئوانني ترسان خويان ب دونيايکي بهادارتر و نارامتر و کسانبخوار و مرقيرواران بينيو ک ببت بون و ببت ب هقيقتکي رها!

{چي قورباني}

گياني گيانان.. گوتيان ک گواي جوانم رگ بوويت.. ولي حاشا.. ه 'بور' نازا و سرمشقي رابوونک ک هومومان خونمان پو بينيو، بگومان جوانم رگ بوويت وک خانم شرفشاني فرانسايي "زان دارک: ۱۴۱۲/۱۴۳۱" ي پاکيز ک وک ت دژي ستيم و بهاداري رحي ک گايي نرسالاري و دزسالاري دجنگا، بام ئو و هار ت بوويت.. ه 'توار' بزرزف ک باکانت ديدا ل بني 'عشري فلي'، هاوکات چريکت تاريخي رستگاني کاس و هو و گژ کردوو و ت قاندووني.. گرچي ل چاوي ئواني ک نپرست و کوري رح و د و مشک واي مزرند دکن ک تي فريشتيان روانني دزخ کردوو! ئو تيت.. ه تاقان ترين مين ک وک خانم شرفشاني "رژاواي کوردستان" ب خوني پاكي خت دونيات بهدار کردوو و گروت بردوو، ک نک ب تنها "ئران" و بس، بکو ل سسر کي نخش و جوگرافياي "شهباتي ناو راست" دا ت بوويت ب بهداغ و مشخ و نموناي گيانفيداي ب دريژايي چندين سد، دنو مملکتک ت و مژوويک ک زيندان و قساخان ي ب ژمار يکي ز ل ژنان و کچان ب چند و چوون، بگر بانگي خوني ت هار چوار قونني دونياي تنيو توو.. ئ تي خشيويست لاي ملي نها بوويت ب سيمبول و سرمشقي شرش و بهر خودان و شار مزي سار هار هومو ر مزگان، بگر ل چاوي هار هومو هاوخوان و هاوتوخم و هاور گز و هاوسز کانت جوانيپکت به جهشتوو ب ئم ک بارتقاي خون و خزگي هار هومو مردمگ ل ژيان دست و جوانناس و جوانپرست و بزرز دماغ ک ب چ ئفسوونکي ساد ي رحي پاک و خاک اي خت هار هومومان ل دوري خت ک کردوو، ئم يک ک ب ل هانت چند پرش و باو بووين وک ناردی پرت دنو دک و دا و کند و ل نديگان، دنو ئم رژگاري ک سيخناخ ب پياواني گرگن و خسيو ل باري رحي و دژ ژن و کي هاور گز و هاوتوخم کي ت!

{پایزنام}

هه له پایز و خزان مـلوولتر و هـم شاعیرانـتر، هـوـرینی تـه لـیک خیاباندا پایزی راگـه یاند که گـهـارـزانـکی و دـووی خـیدا هـنا که هـزارـها خیابانی دیکـه مژدـی بـهـارـکی بـه ملیـهـنـها بـهـخی، ماـئاوایی تـه چ موعجیزـه و پـرجوویـک بوو که هـر هـموومانی لـسـر سفرـه و خوانی خـشـویستی که کردـو؟ ئـو یان چ سـنگینی و رـنگینی و پـرجوویـک بوو که نواندت بـه ماـئاوایی و نـمانی خـت؟ دـستان و دـژمنانی دـشـت لـسـر هـمان ئـو خیابانـدا که کردـو و هـم لـسـر هـر هـموو جادـه و کوچـه و کـهـانـکان و خیابانـکانی دیکـه که تـه کردت بـه ئاگردان و کوانووی بـرخـدان و خـشـویستی و جـش و خرـشی سـرکـشی و خـونی زیندـگیـکی شکـمـندانـه که ئـگـر تا هـنووکـه نـمانبوو بـت و خـون بوو بـت.. ئـو تـه لـه پایزـکی غـمناکی نـو دـو رـحی ئـمـدا وک تـتـر و پـیکی شارـزا هـنات و دـنـو چاوانی ئـمـدا چاندت.. هـه خـونهـنـه غـمین و بـجـرگ و خاکـهـا و زـدـه سـلار و سـنگینـمان!

ئـو یان چ گـه بـندـکه که چـند تاـه موویـکی سـر و پرچی تـه، یا نژی قـفـک لـه کـزی یاخی و هـهـاتوو و سرک و جوانی تـه که بـه بـر چاوی هـزارـها خـیان لـه رـفتـه و سـرپـش راپسکـاند تا بـه کامی دـی خـت هـتاو و هـوای پاک بیشواتـو، ئاخر نـدـکـرا.. ئاخر خـه نـدـکـرا جوانییـک لـه ناو تـی قـشـنگ و جواندا بـه درـژایی تـمـن و زـمـن بخنکـت؟ ئـر بـه راست ئـمـه لـسـر کام ئـستـرـدا دـژین که سـر و پرچی تـه پیاوانی هـهـو سـباز و خـگر و هـم گـگـرتوو لـه شـهوـت رشتندا بـم چـشـنه هـار و دـیری و دـلـلی و دـهری بکـن؟ ئاخر بـه راست دـکـرت بـه تـنها بـه بینینی سـر و پرچی کـت و بـه سـرپـشـت دـزـخ دـنـو رـحی تـدا بـتـقـنـدـو؟ تـه بـهـیت ئـوان و ئـمـه جـنـشینی هـمان ئـستـرـه بین؟ ئـمن گومانم هـهـی..!

ئاخر حکمـتی تـدا نییـه ئـوانی دیکـی ئیماندار و خوداناس زـندـقیان لـه پرچ و پـرچـم و زولف و ئـگریجـی کچان و ژنان بچـت و بتـقـن.. ئـو یان چ سام و ترس و 'فـبیا' که بـرامـبـر بـه جوانییـک که یـزدان یا نژی سروشت بـخـشـویـتی که بـه پـند و حکمـت نییـه.. پـجا و ئـفسووس و جـخـار و سـد حـیف و موخابن بـه ئـو ئیماندار و بـوادار بـستـزمانـه!

{پـرچـمی ئاگرین}

چ شرم و شووری یی بوو که پیاوانی ئامرد و 'رربت' ئاسا و ئوقه
لله گو زنده قیان چوو له پای یاخیوونی چه ند تا که له ئه گریجه و
په رچه می نه ترست، که گوايه له ترس و تاوی دزه کردنی زولفی ته
له وه دایه "عرشی فله که" بله رزه ت.. گه رچی ئه وه یان مه حاه و
مه حاه یش نییه. به نام.. به نام.. له چاوی پیاوانی دار به دست و
پاسه وانانی ئاداب و ئاکار ته بویت به کنگا و و سه رچاوه و
کوانووی گه کان و ته فان و وه یشووم و بووم له رزه و فیتنه و فله ساد
و فسق و فجور و فاحیشه، که به ئه ندازه یکه کوشنده و به ند و
ترسناک بوویت به ئه وان که له وه دابه ت دزه خت له ئاسمان وه
گواسته ته وه سه رزه مین و ئه م سه ر به ئه وسه ری خیابانه کان، به
راده یکه که به جوانی ته خره شان به دم هه نگام و زه بر و زه نگ و
خو نه هه چوونی ناحه زه کانت که وه که ئه وه وابوو که گه کان و ته فان و
زه مین له رزه یکه که له ژه ره په یه کانی ئه واندا به رپا کرد به ت.. وای له
پیاوانی زه ده له رزه که و گرگن و گزگل و ته قیو له سه به ره و به نه و
به رامه و نیگا و له نه جه ی له رزه که مه ره و ترپه و ته ققه ی که وش و په وه و
و حریت و قاقا و قریو ی له ناکاوی خانمان.. وای.. وای..

گیانه.. ژینه ی ئازا و جه ره به ره و گو خاتره.. خاتره مه به که نه وه
ته بوویت که به خو نه ری ژوای خت ژینه ملی نه هات به دره خسته وه،
ئه وان که که مردوون و به خه یان نازانه، نه وه تا له سه ره خیابانه کانه
مردوو که نه وه نه ده زه ره که مه گه ره مردوو که نه دیکه ی گه ستان رابه
و به دار به نه وه و میهر به نه نه که زینه ده مردوو که نه دیکه ی نه مه
سه رده مه و ره ژگاره به نه نه. نه ته به مه رگی خت سه لماندت که نه وانیه
گا گه له و نه ره وه و نه ره گه له و هه مه که نه گاه نه یانزانیوه به نه.. به هه ق
واتکرد و وا نه نه وتیت، نه وانیه نابووت و و په پووت له ته په ست و
توو نه که سه لماندت نه مه ی نه نه رینه گه له ی نه مه ده ره ره زینه دانه نه پای
ئه وه ی ده مان به وه خه شکردوو که که چه که نه و خوشکه که نه و نه نه که نه و
ده ستگیرانه که نه مان که یله و به نه ده واری نه مه نه، گوايه نه مه ی که یله و
ترسناک تا نه ندازه ی مه ره گ شاد ده بین گه ره نه وه ده نه وه نه شکه وت و
کونجه تاریکی ما نه کانه واک با نه ده و مه له ی نه وه قه فزه به نه و
هه تاویش له نه نه دات، واک هوزار و بولبول به نه نه نه نه مه ی که نه و
گه نه و لا، که تا هه نوو که نه مانزانیوه که نه نه وه ی گیرخواردوو ده نه وه
قه فزه و به نه ده واری فاقه و ته نه و ته په که و داوی نه مه دا ده چریکه نه نه،
ده خو نه نه، به نام هه یهات که وا نییه و خه مان له گه له ی ده ده نه، ئاخه
خه نه وه ناخو نه نه و به گره چریکه و چه هه هه و جریو نه نه زاده ی
خه شنوودی نییه، به که کو گریان و شیو نه که و سینه کوتانه به دیواری
قه فزه که نه و ده رگا و په جه ره ی شیشه به نه ندی ناو خانوو که نه و ما نه که نه

ڪڍ ٻوون ٻي زينداني جواني ڪان، چ ڪڍ لاو ٺڀن بن و چ ڪڍ ڪنڀن، ڪڍ
ديار ٺڀي ٺڀر ڪڍ و ٺڀر وڙي ڪڍ وڌن و و ٺڀان و ڪڍ و يا غنيش
ڊرڪي ناڪڀين و ٺڀناگڀين ڪڍ جريو و چريڪ ٺڀان خو ٺڀاوي جڀرگ و
ڪڍ فچڀيني ڊڀندي و گريني رڀحي پڀڙمورد و و ڙڀهراو ٻووني ڪڍيا
و ڪڍون و زيند ڪيتا ٺڀ!

{تاريڪپڀرست ڪان}

مڀگر ٺڀترانيو ڪڍ وڀها وڀڻاي ڙنان ڊڀڪرڀت ڪڍ چ فريودڀر و
جادو وڀر ڪن، ڪڍ گواي ٺڀو ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر ٺڀر
شڀيتا ٺڀڪتان ڪڍ شارداو، ڪڍ ٺڀگرڀري فريوداني پياو ٺڀيمان ٺڀڪم و
هڀم ٺڀر ٺڀر ڪڍ ڪان ٺڀان هڀي، ٺڀو ٺڀيان چ ٺڀوا و ٺڀيمان ڪڍ ٺڀنڪ ٺڀو
عڀمبار ٺڀي ڪڍ وا زوو ٺڀ ڊڀرڪ وڻني پڀرچڀمي خانم ڪڍ سڀلار و
سڀنگين ڪڍ ويچار و شڪڀيڪ ٺڀ چاواني ٺڀدا شڀوي ڊڀجوري رڀشن
ڊڀڪردو، ڊڀ من دلنيام ٺڀ ٺڀ ڊڀتراني ڪڍ ٺڀوان هڀترڀشان ٺڀو
پڀشنگ و تين و تاو و چرايڪ چوو ڪڍ ٺڀ ناو چاواني ٺڀدا ٺڀو ڊڀ و
رڀح و مڀشڪي تاريڪي ٺڀواني رڀناڪ ڪرد ٺڀو، ٺڀوان ڪڍ
شڀمشڀم ڪوڀر ٺڀا سا ڊڀگ ٺڀ تاريڪي راهاتوون، ٺڀڊڪرا رڀشنائي ٺڀ
چا و گڀ و ڪڍر ٺڀند و بيري ٺڀ بني ٺڀو گيان و ٻووني ٺڀوان بخات
ٺڀر ڊڀدي هڀزارها، ڪڍ دوا جار ڪڍت ڪڍ ٺڀقورباني وڪ پڀرواني
ڊڀوري شڀمع و سووتاي ٺڀا هيچ ٺڀڀت ٺڀ تاوڪ رڀحيان رڀشن ٺڀو،
وڀلي ٺڀ چي بڪڀيت ڪڍ ٺڀوان ٺڀيان ٺڀو ٺڀو ڪڍر ٺڀند و چا و ڪون
تاريڪي ٺڀ شڪ وڻي ناو مڀشڪ و ڊڀ و رڀحيان رڀشن ٺڀو، خواست ڪڍ
وايان نيي ڪڍ ٺڀو زو ٺڀتي ناو ڪڍيان بينن ڪڍ سيخناخ ٻوو ٺڀ
مار و دوپشڪ و تيغ و زڀمهڀرير و سڀسڀو و پاشماو ٺڀي سڀڊها
جڀوجان ٺڀو ڪڍ ٺڀافات و وڀيشووم و زووخاوڪ ٺڀ ڪينڀبازي و رق و
ڙڀهري شاماري ڪڍوت سڀريان هڀگرتوو ڊڀرهڀق ٺڀ ٺڀ و هاوتوخم و
هاور ڪڍر ڪانت، ڪڍ ناسرڀون تا ٺڀسڀر جواني ٺڀ و هاور ڪڍر ڪانتدا
ٺڀقي ٺڀڪ ٺڀو و ٺڀشڀنڀو!

{نهڀني و ٺڀڙگڀي گڀڀندڪ}

ٺڀر ٺڀ راست ٺڀ ٺڀ ٺڀنقڀست ٺڀو گڀڀندڪ ٺڀا ٺڀو؟ ٺڀان خودي
رڀشڀباي عڀزرتي و شڀيدا ٺڀ سڀر و سڀڪوت و قڙوقا ٺڀ ٻوو ڪڍ ٺڀ
هڀويي بينيني ٺڀگريج و ڪڍت و ڪڍت ٻوو ڪڍ وڪ شنڀبا و شڀماي
سڀرمڀست ڪڍي نواند تا سڀري ڪڍت و تاڦگڀي دارڙاوي ڪڍزي و بسڪي

شاراو و عـترليت رابمووسـت و نـوازشت بـكات، جواناوى بـان و بـرامـت لـتـك خـيدا بـات بـو مـرام و نـيازى كـ هـرچى كـچان و ژنانى شانـشـينى مـمـلـكـت هـان لاساى تـ بـكـنـو، لـولاو چى نـرگـل و پـياوانى رـح كـكـگـاى هـان زـنـدـقيـان بـچـت كـ ئـيدى تـى سـرقـا فـچى و رابـر رـنـوئـى هـمووان دـكـيت كـ نـاكرـت سـر و پرچيان قـقـژ و كـو و هـبـنـن، بـو نـيازى كـ ئـيدى نـدـكـرا رشـك و ئـسـپ و گـنـ و زـروو خوئـنى پـاكيـان هـمـژن!

هـ كـچى ئاسـمان.. ئـو تـا بـاى 'وـشت' هـات و لـ هـر چوار قوئـنى دـونياو شـنـبـاى خـشـنوودى و رـها كـردنى زولـف و بـسـك و پـرچـم و كـزى راگـيـاند، لـنـو ئـو زـينـدانـى كـ تـيـكـوتـبوون.. رـها و سـرـفـراز بـن بـه تـا هـتـا.. تـ بـيـت ئـو خـزگـيـ بـتـدى؟ ئـر بـ راست تـ بـيـت نـرگـلـك و رـح كـكـگـا ئاسا هـبـن كـ لـ سـدـى بـيست و دوو و هـزارى سـيـمـدا بـ سـيـحـرى ئـو پـرچـم و ئـگـريـجـيـ بـكـونـ سـر سـمـكـان و حـيـلـانـدن چـون ئـسـيـشـت كـ لـ ژـر فـشارى كوئـانى خوئـن و جـشـدانى هـوئـسى هـار و گـگـرتـنى شـادـمار و هـم دـمار دـزوولـيـيـكان تـا ئـنـدازـى زـين و پـيـن كـويـانـ خـيان بـلـسـ و رـها كـرد بـت؟ خـ گـر وـا بـت.. مـرچـ بـرـنـد بـيمـارـسـتان و تـيـمـارى ئـو هـموو بـرينـ زـر و زـوئـيان بـ بـكـين كـ بـتـم و زوون و تـيراو و بـرينى هـوكرـدو.. لـ سـر پـست؟ نا نا نا.. بـكـو لـسـر پـيـيـى رـح و دـ و مـخ و گـلـنـى چـاوانـيان!

وـجـا.. خـ كـ ئـگـر ژـيان و زـينـدـگى مـردمـگـل ئـيـمـتـيـحـان و تـاـقـيـكـردنـو بـت دـنـو ئـم دـونياـيـى خـمانـدا، پـادـاشـتى چـاكـ و خـراپـ لـ قـيـامـتـ بـ فـرمانـى يـزدان بـت، كـواتـ وـا رـواتـ پـياوان بـ خـيان كـ بـ نـيازـن بـ دـيدارى حـريـيـكان و غـيـلمان شـاد بـن لـ بـهـشت.. مـرچـ ئـوان چـاوانى خـيان دـابـخـن.. ئـگـر نا.. ئـوئـيان چـ تـاـقـيـكـردنـو و ئـيـمـتـيـحـانـكى سـاختـ و فـشـقـ؟ كـواتـ چـ حـيـكـمـتـكى ئـيـلاـهى تـدـايـ خـانـمان بـ خـترى نـرـينـكان لـ كوئـجى ژوورـو نـيـنـ دـرـو و كـ هـاتـنـ دـرـوئـش مـرچـ نـيقـاب و بـورقا و سـرپـش و رـفتـ و لـچـك و مـانـتـ بـپـشـن، گـر وـا بـت كـواتـ بـهـشت بـجـگـ لـ هـتـلـكى بـلـاشـخـانـ هـيچى دـيـكـ نـيـ!

بـ دـيدگـاى مـن ئـوئـيان تـوسـئـامـز و پـيـ لـ موفـارـقـ و پـارادـكـس، پـتـريـش فـ و تـكـكـبـازى رـحى نـرـينـ و پـياوسـالـريـيـ، گـمـيـكـ چـپـيـ دـستـا تـخـوازى و ئـايدى لـژيـاى كـ سـردـستـيـ نـرـينـيـ كـ هـوئـكى هـزارـها سـاى بـ دواوـيـ لـ سـتـم و چـوسـانـدنـو و خـ زـاـكـردنى نـرـينـ لـ رـگـى ياسا و رـسا و ئـدـبـيـاتى مـزـهـبـزـدـيـ كـ كـى مـيرـاتـكـ هـى نـرـينـيـ.. نـكـ مـينـ كـ ئـوئـيان جـگـاى گـومان و پـرسـيار، لـ ئـاكـامـدا بـو نـيازـش گـيـشتـوون كـ ژـنان و كـچان كـيـلـ

نووقا ندوو ل ترس و تاوی ئو دیمانی تیایدا گیردیت و هم
ئازا و جربز، کچی ئوو تی بوویت 'ژینا'ی هور و سلا، ل بری
ترس و تقین، ئوئند چاو قایم بوویت. یان هور خو و خدی خت
بوو ک خندللو بوویت و سمان سمان پیادوووی هنگاوت ناو
و ر دووی سربلشکت نکوتوویت، لولاو ناچار و سیاچار و لرز
لو بوون فریشتکان ل حوتمین تببقی ئاسمان، پاسداران و
یاساوانی داربدست ناحز ب جوانی و بوهریت ب رادیک شتگیر
بوون ک وک ئووی تی شککا بیت و بتکوتن و بتکوتن و بتکوتن تا
ه ناس ل برربان!

ئیدی تنگ تاوتر بوون یاساوانی ر و شتمندی ع مبارپ ک ب
هق م خلوقات ز ندقچوو بوون ل برردم ئارامی و دلبری تی و هم
پرکمدار و 'ف' لهاتوو ل تاو شنگی و زیباییت، ناچار ب
پل پروز و یکاندردوو و خکوتن و هلقیان بست و پژدندیک
بازنایی و بندگان سازکرد ب قدا بایی تی و ب پچ و لول وک
خمی ناقبات ل سات و ختی شکانی شکمندی کچانت ل ژر ز بر و
زنگی داندانی پیوانی م زهه بزددی ب م زب و م ا و ترسنک!
چما ن تدزانی توخمی نریندگی لی ناوگ برسی ب بینینی پچ و
لوولی قفی کزی و بسکی تی خوئنیان دکووت و ئاگرک دندو
شادمار و دمار دزوول یی کانیاندا برپا دببت ک ل و دای
کپ و ب سسی ه ا یساوی بگا تی دارستانکانی سرزمین و باخکان
و لالزار و باخی ن و فیردوس ک تی و وشک پک ا بسووتنن?

چما ن تدزانی ک پاسوانانی دوری دامن و تشک و تیرلژ و قدا و
بایی تی وک گیانداری کوی و دندکان و سمدارکانی دیک ک
وو ئسپی شت ئاسا سمک ان دکن ل تاو ه و سسی هار و ش هو تی
دندو خوئندا گگرتوو، قستیان خیان بن ب قامچی و تیغ و
شمشیری زولفقا و قممی دوودم ک خوئمنزان و سادیستان ل
سد لاو ل و کوت بکن و. هشتا ئخای ناکن؟ ئوان ب تی نها
ب بینینی خون و فرم سک و ئار قی ش ئرگازم دبن و بس!

چ غمناک دیمانی گ ل گورگ و کارناسکی سرک و تیا و بچار
دندو ج ننگدا، ج ننگی سددی بیست و دوو و ه زاری سی مینی
"شهباتی ناو راست" ک تیایدا ر حکان پ ژمورد و تاریک و سام
ل نیشوو. بگر تاریکتر لوی ک چاو بتوانت چاو بینت.
ئم یان چ گورگستان ک. ئیلاهی?

چما ئ تی ن تدزانی ک کچزای 'حوا'یت ک گواي 'ئادم'
فریوداو و بباکان ل درختی حرام و قددغ کراوی خواردوو.
ب ئوو ئ تی ک لاسایی دایک 'حوا'ت کردتوو و سربچی
دکیت و هم پ ب زارت خندلوان س وو ک دکرم نیت و هم

سرپریش ددیت دتست 'با' و گژنی گژردلولو!

چما ئتت نددزانی دایکانی من و ت و هزارها ب سددها جار و بار برددوام ب ترسو ب کچکانی خیان دگوت. "سرت داپهش.. کشت داپهش.. با دامنی کراسکت تا سر گزینگ بت.. م مککانت بشارو.. قریو و قاقا و خننت نیت و مرگ دنت، خت تاس و لووس مد و خ مازندو، بددم ریشتن و پیادوویدو ئاو مددرو، زار و دمت بشارو ک نان دختیت ئو کاتی پیاوان دیارن، ترپ و تقی کوشکانت نیت.. گر نا.. نرروز وک گللگورگ گمارت ددن و و و..هتد.

ب راست ئمیان جنگه یان دونیای کی تاز؟ چما ئتت نترانیو ک یاساووکانی دوری خون و خیا و خولیاکانت تیان ب نچیرک زانیو ک راوی بکن و پستکی بگروئن ک ب هق گرواندویان، چونک ت کچ ئازاکای دایک "حوا" بوویت و گویت ب ترپی دلی خت شل کردوو.. نک ب تنها شیتان، ئگر نا.. وا بباکان سرپریشکت ندددای دتست ریش بایک یان گژردلولو.. ئوان ب هیوای ئو خونو و تیان راو کرد ک دستان سوز دبت و ئوسا بهشت یک بست لیان و نزدیکتر دبتو و ئتش ک گویا شریک و هاوشانی شیتانی، گمی خت دکیت و سزا و باجکی دکیت.. سزا و باجک ک لوانلو و ل جوانی و شکمندی ک من دنیام حرییکان لاسایی ت دکنو و بنز لو داربدستان دکنو و ک تیان وها ئشکنج داو ک بیرت بچتو و هناس بدیت.. هناس و بس!

چما نددزانی بیچی دایکانمان سد باریان دکردو ب چرپو ک ئو.. کچانی 'حوا' ل پراسووی چپ و هم خوار و خچی 'ئادم' دروست بوون و تا قیامت راست و رک نابندو.. هر بی للسر هر سیلی کمان و گزستانک و جادیک پیاوان و لاوانی داربدست وک ئرژنگ وستان، ک ل شمشیر بندتر قیت و قز وستان ب ناوی چاودری خراپ و چاککاری خکی، ک گزرک ب هر ه و پ و کتنک و سووک گوناهاک ب دار و متریق و ت و قامچی و قیرپاچ و شلاق نیو مردووتان بکن، ب و نیازی رک و راستان بکنو، ئی دایک نچرپاند ب گوی تدا ک هر هوی راستکردنو یک خوینی جرگ و شکانی شکمندی و گبند و رسوایی ب دواو ی کچکم، ک زادی میراتک ک زر قورس کسمان بیزانین کی دستی پکردوو و کی کتایی دت و گ ب گ دبت.. خ گر بشیزانین پمان شرم بیدرکنین، چونک پیشسازی و برهمی دتست و فیکری ئم ی.. ئمی چی و چی و چی؟ ختان ناوی بندن!

ئەندازەى دەپىرى و دەللى بوونى فرىشتەكانى ئاسمان لە تاو ئىرىيى و بەغالتەت بىردن بە جوانىيە ئفسوونبار و و رەحى 'بەور' ئاسات.. گەرچە مەرگەنەش بووبەت؟ ئاخىر پاسەوانانى نامووسپەرست مەزەندە و ترسى ئۆلەيان ھەيەكەل بە ھەزار ھە فرىشتەى دەورى ەرش و مەلەكووت پايدەستى لەبەكەن و بەتەكەنە، لە گوینەكە ھەندەکیان لە تىن و تاو و ترسەكى پەنھان كە تە بەرپات کردوو.. پەتە و بەیان ھەوەرەت و ئىدى چەدەكە نەبەندە فرىشتەگەلەى دەورى ەرشى پەزدان، بە ھەزار ھەش لە تەكە رەيە زەدە نازدارەكان، ھەم لە تاو بەبەكى تە و نەترسانت لە ئاگرى جەھەنەم سەمەى چاوانیان بەژەتە و كۆرەبن، ئاخىر فەرمانەكە نەدەكرا فرىشتە نەرزەكانى ئاسمان و ھەم سەرزەمین پەكانەردوو بە شەوارە بەكەون ئۆ و كاتەى پەكەا مەست و جەیرانت دەبن كە ئاوە لە تە دەندەنە بە جەركەكە كەیل و كاس بەن كە وەك گەداكان سواى خەندەيكە و نەگەيكە و ناز و ھەوايەكى تە بەكەن، واى.. واى.. ئۆلەيان چە ئابەوچوونەكە بوو كە فیز و شەكى خەيان لە بەردەمى خانەمە پەكەا دەندە!

{ خەون و خەیا پەكى خەناوى }

چەما ئەتە نەتەزەنى كە لە شانەشىنى بە خەیا و خەونەكاندا.. خەون بەینى و خەیاى فەین سزاكەى خەونى سەر؟ ھە نازەنى ھەر ھەموومان مەراقى ئۆلەمانە و بە ئەقەرەین.. ئاخىر چەتەن ئەتە لە شەوى دەجوردا وەك چە دادەگەرسەتەكە ھەر ھەمووان ەیب و ەورەت و چەھەرى ئەرژەنگە ئاساى خەيان بەینى لە مەملەكەتەكە ھەر خەونەكى سەركەشە و سەركەشە بە خەى پەینى سەرە و خە سپاردەنە بە دەزەخ لە سەر دەستى ئۆلەانى ناخەز بە خەونى شەكرەكە نەشەكەكە؟

ھە 'شەھەر زادە' كەى ئەمە.. چەما ئەتە نەتەزەنى كە ئاخوندەكان نابەینان و ھەر خەونەكى رەنگەنى كەچە رەنگە پەكە و شەكرەژنەكە زەندەقیان دەبات، دە ئاخىر دەزەنى يان نا كە بەینى خەون بە رەژى رەناكە لای شەمشەمە كۆرەكان چە گوناھەكى كەبەرە، تەى خەشخوان و سەراسیمە بە داستانى "ھەزار و پەكەشەو" كە 'شەھەر یارە' مەست و مەیزەدە کردەتە و جوانى تە ئفسوون و سەحەرى حەكایەتە و داستانەكانى تا دوا پەندى پە لە تانوپە و گەرچە بیاتە و بەدەم زەنگەنەوەى زەنگووەى دەنگە تەى خەشخوان خەو بەباتەو.. ئىدى بە ھەمیشە و بە ھەتەتەتە 'شەھەر یارە' شەیدا و دەوانە و گەرچە تە و ناتوانەتە سەرتەبەتە و بەكوژەتە وەك ھەزار ھە لە ھاورەگەزى تە، لە پای بەانوویەكە تە ھەنووكەش ديار نەي.. تاكە بەانوویەكە

خوڼځېري پادشاکان و پياوځکان بوو ک ب ه ميش خوڼي خوڼناوي
'نرگازم' و سږمست و شادي کردوون، ئيدي تي ئفسوونگر هاتيت و
ب گاننوي داستانونکان "شهریار"ت سږسام و حيران و هڅري
خت کرد و مږگي ديکي هاورگڅزکي خت راگرت، 'شهریار' ب
نندازيک شاد بوو ک شويکيان عاشقان نکان شاهان خواستي ئو
بوو ک ئيدي سږرپشکت ف بديت. ئيدي خت رها و سږرفراز کرد،
چونک جواني و زرنگي و ئفسووني جادووگرانت بوو ک ئو
خوڼځريي 'شهریار'ي بنځ بکات.

نن تان تزي کي ئووشيان پياو ساديست و خوڼځرکاني مملکتي
شت و داغان و غمگين کرد و کستيان کوت ک پادشا دسټبرداري
خوڼځري کچان و خانمان ببت. پياواني مست و خشنوود و ئاسوود
ب خواني خوڼنای و خياکوژ لڼنگان گيان غيانې خشنواني ک لکوت
نارام بيت بوي ک 'شهریار' دستي ل خوڼ پاک بکاتو و
بيشوات. بگش يوي ک تا ه نووکش خوڼنباران و شانшинي
پرس و واوځيلا و مږرگسات. ه جوان!

بام ئو تيت ک هزارها داستان و سږرگوزشت و پند و ببت و
بالر و هيكايات و چيرک و رمانت ب نم ب جهمشتوو و تاز
فرچکمان پلو گرتوو و ميراتگري ئمکداري جواني و مېهر و
شکمندی و نازاي تي و زرنگي تين. ب قوربان. ش و ش و گارت
شاد و نڅرخيان و نارام بنوو ک نمشو و تا سدها شوي ديک
هر ه موومان بدار و نشگر و دږگاوان و پاسواني خت و خوليا و
خيا غاي ل و خون شيرينکاني تين ب درثايي زمين و
تمن. ه 'قنځس' تاقان و نازاکي هر ه موومان!

(سږرتاي پايزي/۲۰۲۲)

▪ پراوځز: -

• قنځس: قنځس (بئنگليزي: Phoenix، گريکي دږين:
Φοῖνιξ، بږفارسى: ققنوس، عږبي: العنقاء)، باڼند يکي
خياي و نځفسان نامځز ک بږروارد دځرت ب جږرها
باڼندي ديکي راستځين، باسي لځکراو دځنو داستان
ک نکان عږب و کو سږرچي کاني سنديباد و داستاني
'هزار و يک شو'، بگشتي لځنو داستان ږفارسى و رمانى
و گريکي و ميسى و چيني کاندا ه بوو. قنځس، و کو
بچووي باڼندي کي پير لځنو داستان کاندا چاوي لځکراو.
باڼندي ک لځسږ هملک کي دنيشت تاو کو دځتروکت، ل
کاتي تروکاندا نځوڼد ب خشي و ب بچو کي دځوڼدت و

پوش و پېټاش له دې وړي څي كې د كاتېو او تاو كو پوشې كان ټاگر
دې گرن و څي يشي د سوتېت، جا ئو و بېچوې كې له هېلكې كې
دې تروكېت، پاشانېش د بېټېو بې دايكانې. ديارې سېرچاوې
ديكې ټامارې بېو د دېن كې خودي "قېقنېس" تاكې با بندېي كې
ئې فسووناويي كې پېشېني مړگي څي بكات، گوايې سېروختي
گيانېا پووش و پېټاش كې د كاتېو كې ټاگر د گريټ و
قېقنېس كې د سوتېت بې پېرجووېكي د گمېن و ئې فسانې ټامېز
دې نېو څې مېشي څي دا كې زادي موعجيزېي كې ئې فسانې ټامېز
زېندوو د بېټېو.

- بېور: سېر بې څېزاني پېنگې، هېندېك جاريش وېك مېچكېي
پېنگ چاوي له دې كړت.
- تېوار: مېنېي باز يان بازي مېچكې. (سېر تاي پايزي/۲۰۲۲)
"شېرې پلكې زارې"

ئيمان و ئايين.. هيو محمّد

ئېمين

چوون و امان بې نېو دوو دنياي (ئيمان) و (ئايين) ،
بې پوېست د گېنې بېردېم دوو شاېي يان ئاراستې جياواز و دوو
ئاستي جياواز له تېگېشتن بې دوو چېمك و دوو جيهان ي د ژبېيېك و
ناټې با له دنياي وېنې ، ئامانچ و ماهيې تېكان ي ئيمان و ئايين .
پوېستې بگوتړت ، كې ئيمان و ئايين له شوو و ووكاري دېروو يان
دا وېك تېواوكېر و پېكهاتېيېكي دانې بېاو ي ئېرگانيكي ، و
ديمېنېك له يېكگرتويي دوو دنياي اېح و جېستې څېيان وېنا دېكېن ،
بېام له ووانگې ي ئيمان بې ووش و بېها ي مړف ، و له ديدگې ي
لېژيك (مېنتيق) بې پېيوېندي نېوان دياردېكان ، و بې هېمان
شوېش باري ئاگايي مړف دا ، د شېت دوو جيهان ي پېچېوانې و
د ژبېيېكېش بن .

لېرې دا خانې بېنديكردن و كېشان ي هېي جياكېروو له نېوان دوو
دياردې ي ئيمان و ئايين ، نابېت بمانگېنېتې باوېيېك كې ئېنجام و
ئامانچ له مېنوسينې ، هېوېدانېكي بېئېنسافانې و ئاراستېكراوانېي

دژ بـ بندـ ما نـ ریتی و ئـ خلاقیتـ کان ! بـ کو لـ سـ نگـ ی باوـ بوون
بـ نازادی تاکـ کـ سی و دنیا بینی خـ مـ و ، ماف بـ خـ م دـ دـ م ، کـ
هـ م بـ دنیا ی ئیمان ئاشنا بـ مـ هـ میش لـ کـ دـ نـ و یـ ک ی نـ ژداریا نـ
بـ م لـ پـ ناوی جیا کردنـ و ی دوو جـ سـ تـ ی پـ کـ و لـ کـ نـ راو ی
جـ سـ تـ یـ ک ی جمکدار ، کـ هـ م نازار پـ کـ و دـ چـ ژن و هـ میش پـ کـ و
هـ نـ اـ کـ ن .

ئیمان لـ پانتایی چـ مـ ک ، مانا و دنیا بینی خـ ی دا بـ بوون ،
وشت ، نرخ و بـ ها ی مـ رـ ف ، بـ سنور و بـ کـ تـ ا یـ ک دـ شـ ت بوعد ،
شو نـ پـ ، کارلـ کـ کردن و کاریگـ ریـ کـ ا ن ی ئـ و لـ نـ و جیهانی بـ کـ تـ ا
ی سروشت و دنیا یـ ک ی گـ ردونی دا پـ یدـ ز بـ کـ یـ نـ . دواجار بـ مـ م ،
نـ ئیمان بـ بـ بوون ی مـ رـ ف توانا ی ئـ و ی دـ بـ ت خـ ی و یـ ک جیهانـ ک
ی سـ ر بـ خـ و بـ ر فراوان بسـ لـ مـ نـ ت ، نـ مـ رـ فیش بـ بـ (ئیمان) کـ
زادـ ی سروشت ، تایبـ تمـ ندی و سیفاتـ ک ی گـ ردونی دـ توانـ ت
ئاودیو ی جیهانـ ک ی بـ رزتر و باـ تـ ر لـ دنیا ی وشت و فـ زیـ ت
بـ ت ، دواجار لـ کـ و دا مـ رـ ف بوون و نامادـ ی هـ بـ ت ، لـ و شـ دا
ئیمان بوون ی هـ یـ . پرسیار لـ رـ دا ئـ و یـ ک ، ئایا ئیمان خـ ی
چـ و هـ گـ ر ی چ خاسیتـ یان تایبـ تمـ ندیدـ کـ ؟ لـ رـ بـ دواو
هـ و دـ دـ م بـ مـ نـ و دنیا ی ئیمان ، تا کو بـ رچاوـ ونیـ ک یان
تواناییـ ک ببـ خـ شـ بـ شـ و یـ ک لـ پـ نـ اسـ کردن ی ئیمان . لـ استی
دا (ئیمان) دیاردـ یـ ک نیـ ک لـ دـ رـ و یان ئـ و دیو ی سروشتـ و
سـ رچاو ی گـ رتـ بـ ت ، هـ زـ ک ی سروشی (و حـ ی) نیـ ، کـ توانایی
خـ بـ ر جـ سـ تـ کردن ی لـ غـ یبـ یات و ئاسـ مانـ و و رگـ رتـ بـ ت ،
بـ هـ مانـ شـ و شـ نـ عـ قـ یدـ و باوـ و نـ کار و پـ سـ یـ ک ی داهـ نـ ان ی
عـ قـ ا نـ یش ، بـ کـ و پـ دـ او یـ سـ تـ یـ ک ی و حـ ی و با بـ تـ ک ی سروشت _
مـ رـ فـ ا یـ تـ یـ ک لـ گـ گـ یـ و و و مـ مـ ک بـ خواست ، ئارـ زو ، خولیا ،
پرسیار و گومانـ کان ی مـ رـ ف دـ دـ اتـ و . ئیمان هـ زـ ک ی نادیار ،
شاراو و نامادیـ ، کـ سـ رچاو ی هـ ز ، توانایی و بوونی خـ ی لـ
دنیا ی سروشت و یـ ک کـ یـ ک ی گـ ردونی ، بـ دـ سـ تـ دـ هـ نـ ت . ئیمان
لـ گـ گـ ی پـ ا بـ ندبوون بـ (ئاین) ک ی دیاریکـ راو و مـ یـ سـ ر نیـ
، بـ کـ و پـ Sـ یـ ک ی درـ ژخـ یان ی تاکـ کـ سی و جـ رـ ک لـ دیاردـ ی
هوشیاری مـ رـ فـ ، کـ لـ و تـ ی تـ کـ شانـ کـ ی مـ عـ نـ و یـ دا بـ دـ سـ تـ دـ ت
، دواجار ئیمان هـ زـ ک ی و ناکیبـ خـ ش و توانا بـ خـ شـ کـ تـ کـ ا نـ ک بـ
مـ رـ ف دـ دـ ات بـ ئاودیکردنی بـ رـ و دنیا یـ ک ی فراوانتر و نوـ تر ،
دنیا یـ ک کـ و و نـ یـ ک ی واقعی و ناوـ و کـ ک ی بـ هـ دارتر بـ بوون ی
مـ رـ ف دـ بـ خـ شـ ت . لـ م دنیا نوـ یـ و لـ م هـ لومـ ر جـ دا ئیمان دـ بـ تـ
و گـ (قیبلـ) یـ ک ی شـ قـ لـ دـ راو بـ و ناکی و چـ رایـ ک کـ لـ
سادـ ترین چـ مـ ک ، مانا و پـ نـ اسـ ی خـ ی دا گـ یانـ دن ی مـ رـ فـ بـ

جړک لـ متمانـ ، نارامی ئاسودـی ، دنیا یی ح و یقینـک ی کرداری ، دواچار ئامانجـکان هـرجیـک بن ، دشـن بـام دیوـک ی گـش و وناک بن لـ جیهان و پـژ بـکـتا و نـبـاوـکـی ئیمان . سوکرات بـ هـ نـبوو کـ لـ دواساتـکانی ژیا نی دا بـ قوتابـکانی دـگووت : بهـنـ با مـرگی خـم لـ نارامی و ئاسودـی دا بـجـبگـنم . لـر دا بـام دوائـمانج لـ ئیمان دا ، تنـیا لـ گـیشتن بـ مـنزگـی نارامی و ئاسودـی حـی مـرفـ نی ، دوافرمان ، ئـرک و بـیاریش لـ اپـاندن و فـرمانـکردن بـ چاکـ و نـهیکـردن لـ خراپـ نی ، بـکو هـکار و بزوـنـری هـزی هاوسـنگـردن و گـاندنـوی سـروشتی مـقبوونـ لـ مـرفـ دا . کـواتـ لـر دا ئیمان چـ ؟! لـ استی دا ئیمان لـ زات و سـروشتی خـی دا نـ ئـرکـ و نـ ئـلاق ، بـام کاتـک ئیمان مـرفـ ئاودیوی جیهانـک ی وناکتر ، کامـتر و نوـتر دـکات ، ئـوکات مـرفـ وبـوی هـستی بـرپرسیاری و لـپرسراوـتیـکی ئـخلاقـی بـرامبـر ئاکار و کردـوـکانی دـکاتـو ، واتا کاتـک ئیمان هـست ، ئارـزو و غـریزـی ئاژـیی مـرفـ دـگـنـدـئـاستـکی باـتر لـ عـقـ ، هـش و ویزدان ، ئـوکات ئـرکی سـرشانی مـرفـ کـ کانت ئاسایی ، ئـخلاقـیانـ بـتـ ، نیچـش لـخـا نـیگوتـوو ، کـ مـرفـ لـ نـوان ی غـریزـی مـرفـ قایـتی و ئاژـیی دا گیرخواردوو .

ئیمان بـئـوی کاریگر و وناکـبـخـش بـت ، دـبـت خـی لـ پانتایی ژینگـ و هـلومـرجـک ی ئازادتر ، فراوانتر و دوور لـ تـون ی چـقبـستوی دا ببینـتـو ، واتا پـویستـ ئیمان نـک بـتنـیا وـامـدـرـوی دنیا ی حـی ، غـریزی ، ویست ، خواست و ئارـزوو مـرفـ قایـتیـکان بـت ، بـکو بـهـمان شـوش و بـلایـنی کـمـو وـامـدـرـوی کی جیددی بـ ئـو قـرت ، بـربـست ، ئاـزی ، کـشـ دـرونی و کـمـایـتیـانـش بـت ، کـ مـرفـ لـ گـیـان دا دـستـویـخـ دـژت ، بـجړک ی دی ، واتا ئیمان چـندـک پـیوـست و پا بـند بـ دنیا ی واقع و دـوروبـرـو هـبـت ، هـندـش وـندـکانی ئـو ، واتا ئیمان ونتر و گـشـتر دـردـکـون . زـدـیـی نا بـت ئـگر بـاوـمان بـو هـبـت ، کـ بـئـوی ئیمان لـ ناخ ی مـرفـ دا بـ حـقیقـت ی ئـبـدی و ادـ و پـژ ی پـویست ی کامـبوون ی خـی بگات ، دـبـت چـشـنـک نـزیکـی و تـکـبوون ی لـگـ دنیاکان ی فـیساگـرس ، یـشار کـمال ، سپینـزا ، ئاینشتاین ، کال مارکس و ... تاد هـیت ! ئـم جړـ لـ تـکـبوون ، نـزیکـی و بـیـکـداچونا نـ ، پرشنگی وناکایی و هـزی و کاریگرـیی ئیمان بـهـزتر و کاریگرـتر دـکات . لـم سـنگـ و تـوانینـو بـ ئیمان دـگـینـ ئـو باوـی کـ ئیمان و جیهان ی مادـ لـ ئاقار ، وبـ و پانتایی خواست و ئامانجـ

مرقايد تيډكان دا پچوانه ، ناكك و دژبيك نين ، بام
دريايك له بريست و كشم هنه . به ئازادكردن ى ئيمان له
بريست و تنگه ژانده و زگاركدن ى ئيمان له پخوستكردن
فراوانتركدن ى پانتايى جموجنه ، چالاكيى ، زيندوختيى ، وزه و
كاريگريه كاني نه و ، پويست دكات جرك هاوسه نكي له نهوان مرغه
و ئيمان دا بهته كايوه ! واته لهلايك ئيمان وناكيبه خشم و
لهلايكه تريشهوه مرغه بههه ى نه و وناكيهوه دبهت خه له شيو و
ده و ديوى تاريخ ى ماد و خويستى بهنهته ددرووه ، تاكو
سره ئه جام مرغه بتوانهت ببهته بشكه له وهزي وناكيى و سيستم
ى ، كه جيهان ى سروشت و گدودن ى له سربنيا تنراوه .

ئيمان ههزبان مملهكه تهكه ى دهسته يشتو ى دهسته يات و
فرمانه وايي پاشايى ني ، كه بوون ، چمكه و ماناكانى خه له
نه وديوى سروشتهوه حشاردا بهت ، له قايبدانى دهق ، باوه ، عقيده
و مزه به كيش نه كه پيرزبكرهت و بپرسترت ، به كو ههزي
ئيلهامكه ى بهكه تايه كه پيام و ئامانجهكه ى گهياندى مرغه به
پلهيكه باهتر له فزيهت و باهبردن ى وشت ، كردار و ويژدانى
نه و تاكو پله ى سكان (كه مال) ، كه دواچار گهياندى مرغه به
يهدان ؟! نهسته : (له هه موشتهكه دا بزوه نه ركه ى سهر مرغه
بهرو ئاقارى كام بوون دهات) . نه م شوه و شوه وازه له
ئيمانداريى و خبارگاوييكدن به وناكايى ، سيفهت و ئيلهام ى
يهدان ، خبه خه پيوه نديى و هاوسه نكيه ى نو له سروشت ى
پيوه نديه كاني نهوان مرغه و يهدان به ره مه نهته . ئاله ردايه
كه چتر نه ههش و ئاگايى مرغه له يهدان داده بهته نه بوونى
يهدان ، تايبه تمه نديى و سيفهت ى نه ويش له مرغه دا موسته خيل
ده بهت ، واته كار و پنه تهكه ى ئيمان به دروستبوون ى مرغه ى
يهدانيى كه تايى دهت . له كهش و هه لوم رجهكه ى وه هادايه ، كه
هه بهته مرغه دهگاته دواپله ى وشت و فزيهت ى هه ربه باه ، واته
دواپله ى مرغه قبوون ، به جركه ى دى : ده بهته مرغه ى ئيماندار .

له ره دا من به نه وه ى ئاقارى ته گهيشتن ، له كدانوه و شنه فكه م
بهرو بهشى دووهه م ى باسه كه (ئايين) به بئارووم ، به پويست
نه و پرسياره شه دهته گه ، كه ئايا ئايين چيه و چ نهكه له
نه وه نه دا ده گهته ؟!! نه گره ئيمان برهتبهت له پيوه نديكه ى
ناوهكيى ، ناماديى ، ناههسته پكراو وشوه ناههسته وه ى نهوان مرغه
و يهدان ، نه واه ى ئايين ، به يوه ستركدن و پا به نكدردن مرغه و
يهدانه له زير هه لوم رجهكه ى دياره پكراو و جيهانهكه ى سنورداركراو
به يه كترى . نه م شوه وازه و وخساره له پيوه نكدردن و پا به نكدردنه
، ده بنه هه كارهكه ى به و ره رخرخان و گه انكاريهكه ى نو له دروستكردن

ي پښتو نډي نښوان مړف و يښدان ، تاكو اډي ي كردنډو ي چنډين
دډرگ و دډرواز ي كښدار و پښاڼي ډي پښو نډيكان ي
نښوان ئيمان و مړف دا ؟! ئاين چنډنډك پښو نډيكان ي نښوان
مړف و يښدان له ديد ، تښوانين ، جهان ي سنوردارتي ،
سپانډن ي مډج و قښكرډني له چوارچوډي شوډن و كات دا پاښند
پښكتر دكات ، پښمانشډوښ مړف پاښند پښو ياسا و پښاينډو
دكات كډ دكډونډ دډروډي سروشت ي استډقښي مړف ، واتا
دډروډي بازني ي ئيمان . ئاين پښ مډيسركردن ، پښمكناكرډن ،
پښواقيعكردن و پښان پښ ديفاكتركردن (ئمري واقع) ي ئم
پاښندكردن و پښوښكرډناښ ، هډوډا ي دډزگا و دامډزراوډيډك
دډبت كډ له سډرېنچښي دډق ، نډوډنجگير ، شريعت ، عډقيد و
مډزه پښك ي دياريكراوډو بنياتدډنډ . دډق لهډ دا وخسار ،
تايبډتم نډي و شډوازيك له پډرگي (پډري) پښخډيډوډدگرت ،
كډ سډرچاوډي هډز ، توانا و كاريگريډكاني خي له دنيا ي وډهم ،
خي يا ، چيرك ، ئفسان و وډناكرډنډكانډو وډردگرت . شريعت
پښهر و پښشي خي له شډوډي شډپښنگډك دا له و پډريزيانډ پښخي
دادډبچډنډت و دواچار له ديد ، تښوانين ، جهانښيني و
لهكډانډو و اډاډكرډني جياواز ، جډراوډر و تاډتپډوكډنډو پښ
دډق پښپډر زكراوډكان ، سيستمډك ي تښنگډر و چډقبډستو له
پښوډبرډن ي عډق ، ئيراد و خواست ي كډمډگډ دښنډتډ نډوكډي
كايډ گرنډ و هډستيارډكان ي كډمډگډو . ئم جډر سيستم ي
پډركرډنډو و جهانښيني پښ دنيا ي ئيمان ، پښهاتډيډك ي
بډنچښي و سډركيډ له دروستكردن و سډرهډدان ي دنيا ي (ئاين
) . لهډم كډش و هډوايډ دا ، ئاين وډك كډيډك له سيستم و پډرسيپ
دنيايډكان دډخډك ي پښ ئيمان وډك هډزډك ي سډركيډ و پښبگډي
مډعډويي و گرنډ نابډت ، و دوور له چډمك و جهان ي ئيمان ،
پښو نډيكان ي نښوان مړف و يښدان پښكډار و پښكډخات . (شريعت)
لهډم كډش و هډلومډرډك ي وډها و له ديد و تښوانيني خي
دا وډك تاكډ جډگرډو (پډديل) و سډرچاوډي سډركيډ پښ ياسا و
دډستورډكي گشتگير و موتهډق پښ كډي جومگډ ژيارپډكان ي كډمډگډ و
مډفايډتي ، دډبتډ و پښامدډروډي كډي با پښتډ گشتيډكان . ئيمان
له هاوكډشډيډك ي وډها دا ، و وډك اډيډيډك له پښو نډيكان ي
مړف و يښدان گرنډي ، كاريگري ، بايډخ و ناوډنډبون (سډنډرېون)
خي لهډدستدډدات و پډراوډز دډخرډت ، سډرئډنجام كار پښ مردن ي
يښدان كډتايي دډت ، نيچي ئمانيش له پښاگايډو نډبوو كډ
دډيگوت : يښدان مردو و ؟! و ئو هډكاري مردنډكډيشي دډاډي پښ

مَرَقَ خَی ، وَا تَا لَ هَلْمَ رَج و ٲٲژگَارَک ی و ٲٲهَادَا ی َکَ فَرْمَان ی
 یَزْدَان و چَرَا ی ٲٲو هَم َکَ تَا یی دَلَت و هَمِیش خَامَش دَلَت .
 لَسَنَگَ ی دِید و دَنیَا بَینی تَا یین دَا ی َکَ چَمَک و مَانَا ی َکَ ی نَو
 لَ یَزْدَان و مَرَقَبوون دَلَت ٲٲرِهَم ، مَرَقَ لَ هَلْمَ گَر ی سِیْفَات ی
 یَزْدَانِی و دَرُوسَتَبوون ی مَرَقَ ی یَزْدَانِی ٲٲ دَلَت ٲٲو ٲٲنَر ،
 جَمَنشین و جَمَگَر ٲٲو ی َکَ ٲٲ یَزْدَان ؟! لَلَر ٲٲ دَا ئِید ی یَزْدَان تَا مَانَجَک
 ی ٲٲکَرَاو دَلَت ٲٲکَ هَلْمَ کَارَک . تَا یین ٲٲ ٲَارَا سَتَنی ٲٲ م ٲٲها و دَنیا
 نَو ٲٲان ٲٲ خَی ٲٲ لَلِپَر سَرَاو و ٲٲرِپَر سَیَار دَلَت ٲٲ ٲٲرَکَ ی هَلَز و
 ٲٲکَه ٲٲان ی دَلَسَت ٲٲات ٲٲکَات ٲٲو یسَت ٲٲ فَریَاد ٲٲ سَک ، مَرَجَک ی
 سَلْمَاو و ٲٲگَن ٲٲو یسَت ٲٲ دَر ٲٲزْدَان و ٲٲرَد ٲٲوَامِیْدَان ٲٲ
 ٲٲیو ٲٲدِی ٲٲان ی نَوَان مَرَقَ و یَزْدَان . ٲٲرَکَ و تَا مَانَجَک ی و ٲٲها
 ٲٲح و تَا مَانَجی مَرَقَ لَ تَارَا سَتَن کَرْدَن و گَمِیشَتَنی ٲٲ ٲٲر ی چَاک ،
 گَوَتَار ی چَاک ، کَرْدَار ی چَاک ، و یَزْدَانی ٲٲا ، فَزِی ٲٲات و سِیْفَات ی
 یَزْدَانِی ٲٲ دَلَت ٲٲ دَنیَا ی َکَ ی سِیخَنَا خِو و ٲٲ سَرَبَا ز ، سَرَبَا زَگَ ،
 جَمَنگَ ی ٲٲرَز ، جَمَنگَ ی یَزْدَان ، تَمَکَشَان و خَمَات لَلِپَر نَاو ی
 سَرکَ و تَنی یَزْدَان ، سَوَپَا ی یَزْدَان ، ٲَق و کِیْن ی تَمَکَشَنَدَن ،
 جِیَا کَرْدَن ٲٲ ی مَرَقَا ی ٲٲی لَ نَوَان ٲٲ ٲٲا و ٲٲا و ٲٲا و ... تَا د
 تَا و گَمَکَشَن کَرْدَن و جَمَگَمَکَشَن کَرْدَن ی ٲَا ی ٲٲ مَقَام ی ئِیْمَان ٲٲ تَارَا سَتَن ی
 تَا یین و ٲٲر زَکَرْدَنی یَا سَا ، دَلَسَتُور ، دَنیا و دَنیَا بَینی
 شَرِیْعَت ٲٲ ٲٲان ، مَرَقَا ی ٲٲی لَ ی ٲٲکَ ی َکَ ی ٲٲکَگَر تَو ٲٲ دَلَت ٲٲ
 دَنیَا ی َکَ لَلِکَتَرَا زَاو و لَلِکَدَا ٲٲا و ، دَنیا ی قَبو کَرْدَن ی شَو ٲٲ
 شَوَا ز ی ئِیْمَان ، عَقِید ٲٲ و ٲٲرِو ٲٲا و ٲٲا و ٲٲا ی دِی دَلَت ٲٲ ٲٲن ٲٲ
 ٲٲ تَکَرْدَن ٲٲ و سَلَمِیْن ٲٲ ی ٲٲا وانی دِی ، هَلَز گَرُوپ و َکَم ٲٲ ٲٲ
 َکَم ٲٲا ی ٲٲی لَ دِیدَگَ ، ٲٲزَن و دَنیا ی یَزْدَان ی ٲٲا سَتَن قِیْن ،
 عَدَالَت و حَقِیْقَت ی ئِیْلَاهِی خَمِی ٲٲ چَمَدِیْن یَزْدَان ی جَمَراو جَمَر ،
 جِیَاوَا ز ٲٲ دِید و تَا مَانَج ی جَمَراو جَمَر ٲٲ دَلَت ٲٲگَمَکَشَن ؟! لَلْم تَمَرَاتَن و
 زَمَرَانبَا زِی دَا ی َکَ یَزْدَان لَ تَا ی ٲٲ تَمَنَدِی و سِیْفَات ی ٲٲکَگَر تَو ی
 ، سَرُوشَتِی و گَمَر دُونِی ٲٲ دَا دَلَت ٲٲ تَا سَتَن ٲٲ ی نَزْمَتَر لَ
 ٲٲ مَثَرُوبوون و نَاو چَمِیْبوون (لَلِکَا یِیْبوون) ؟!! لَ شَوَا ز ٲٲکَ ی دِی
 دَا : یَزْدَان دَلَت ٲٲ ٲٲکَر ٲٲ ی دَا تَا شَرَاو ی شَو ٲٲ نِیو ٲٲا و
 مَرَقَ ی دَلَسَت کَرْد ی مَرَقَ ، ٲٲ ٲٲکَر ٲٲ َکَ خَوَا سَت تَار زَوِی ٲٲ کی تَا ٲٲی و
 شَو ٲٲات ی دَنیَا ی مَرَقَ ی تَم دَا ٲٲر جَمَکَشَن دَلَت . لَ و ٲٲها دَنیا ،
 دِیْمَن ، و ٲٲن و ٲٲرکَ و تَن ٲٲدَا ی َکَ مَرَقَ هَلَز و دَلَسَت ٲٲات ٲٲ
 گَشَتِگِیر لَ ٲٲت ی ٲٲ دَلَسَت ٲٲان ی شَو ٲٲ دَنیَا ی دَا ٲٲ دَلَسَت ٲٲ ٲٲن
 و ٲٲ ی یَزْدَان دَلَت ٲٲت . ٲٲم جَمَگَمَکَشَن و گَمَکَشَن ی تَارَا سَتَان لَ
 نَوَان مَرَقَ ، یَزْدَان و ئِیْمَان ، ٲٲو ، وَا تَا یَزْدَان لَ سِیْفَات ی
 سَرُوشَتِی ، گَمَر دُونِی ، بوون ٲٲ ی کَا مَ ، عَقَ ی ٲٲا ، ٲٲ و شَت ی ٲٲا

و هـلزي داهـنـرـوـو ، دـکـاتـ بوونـکـي نـسـکـاو ، کـاـفـام ، تـمـبـوـو ، بـبـرـهـم ، بـبـوـوشت و ناوچـي ، مـرـقـيش لـ دنيا ي گـوـان و وـبـوون بـدوا ي حـقيقت ي بـکـتـا ي بوون کـ يـزدان و سيفات ي وناکايي ئـو ، دـگـوـت بـبـدـستهـنان ي شـهوـت ي دنياي و باوـشکردن بـ دنياي هـبوون و تـرکردن ي غـريز ي ئاژـيـي ! فـزيـت لـرـدايـ کـ ئيدي پايـ و شوـنـي خـي بـ زـالت و يـسوايـ چـ دـکـات ، تـکـشـان ي مـعـنـويـي تاکـکـسي لـپـناو ي بـدـستهـنان ي حـقيقت ، بـختـوـري و وناکايي يـزدان ، دـبـتـ هـپـ و هـانـبردن بـ جـهل و خورافات ، و کار ي يـزدان و ئيمان لـ بـخـشـي و وناکايي و هاوسـنگـردن ي مـرـف لـنـوان دنيا ي فـزيـت و غـريز ي ئاژـيـي دا ، دـگـوـت بـ پاشايـکـي ستـمـکاري خـاون تـخت و دامـزراو ، کـ کار ي تـنيا سپاردن ي مـرـف و دروستکراوـکانـيـتي بـ بـهـشت و دـزخ ؟! شـپـنهاوـر لـ هـلومـرجـک ي وـهـادايـ کـ ناچار دـبـت بـت : (ئـم جيهان وگـردونـ ناشـت و ناکـرت دروستکراوـبوونـکـي ميهـرـبان بـت ، بـکـو کار ي شـيتـانـکـ کـ لـ ئازاردان و ئـشـکـنجـدان ي دروستکراوـکانـي خـي چـژوـردـگـرت) . ئايـن ئا لـرـدايـ کـ سيفات ي سروشتي و گـردوني يـزدان دـگـوـت بـ بـرـهـمـهـنـي ستـم ، زـرداري و نادادي ، ئـوانـش لـ هـناوـي خـيان دا تاوان پـکـدـهـنـن ، لـ پانتايي و بازني ي تاوانيش دايـ کـ ئيدي چرا ي وناکايي ئيمان دـکوژـتـو و وـحـي يـزدانـيش دـمـرت ، لـ مردن ي وـحـي ئـويـش دايـ کـ ئيدي هـموو ستـم ، تاوان و ناداديـکـ وـايـتي و شـرعـيـتي پـدـدرت ، دواچار ئـو مـرـفـ کـ لـ شيو و دـيـتاريک و پـنـهـامـتي ژيان ي ئـم سـرزـويـ دا دوا هـناسـي خـي دـدات و هـموو شـتـکـ ئيتر لـ بـبـختـي و کـوـيـي ئـو دا کـتايي دـت . کاتـکـ ئايـن مـرـف بـرـو جارـنوسـکـي وـها دـبات ، ئيدي يـزدان ناچار دـبـت پـشت لـ مـرـف بکات و پـي بـت : (* ئـو هـموو قوربانـيـي کـ بـ مـن ي دـکـن سودي چـي؟! مـن لـو مـ و ئاژـو قـو و گـشتـانـي کـ دـيـکـن قوربانـيـي تـربووم . وـحـي مـن لـ جـژن و ئاـهـنـگـکـانتان بـزارـ ، ئـوانـ بوونـتـ هـي دـتـنـگـي مـن ، مـاندو بووم لـ تـحـمولـکردنـي ئـوانـ . کاتـکـيش دـست ي پاـانـو بـ مـن درـژدـکـن ، ئـوا چاوـکـانم لـ ئاستـتان دا دادـخـم ، کاتـکـ نوـژ و نـزاي زـر بـ مـن دـکـن ، ئـوا گوـکـان ي خـم دـئاخـم . دـستـکـاني ئـو خوـناوين و بـان بـياـنـشـن و پاکیان بکـنـو)

مـولانا جـلالـديـني مـيـزيرـکانـ دـرکـي بـو دنيا تاريک ، تـنـگ ، وـشـک و بـکـکـکـي ئايـن کـردو و لـگـي ئـم شـعـرـوـيـ توانيويـتي ئـزموني ئـو استـيانـ بکا

ژځه كوټه له باوكي پرسپاري كړد**
 كام يې بابا چاكترين تايين ؟
 ووتی من كارم هيچ نيه ب دین
 دينه كان لای من جلی متمانه نين
 كه هانامانه هره ر تاینكه ی نو
 زیاتر ناکه کی هانای گه
 دوژمنیی و کینه زرتري کرد
 جهنگی مزه بی چندان جار کرد
 خوښی مرقي له بان ورد شان
 له ژر ناوی دین به هتا هتا
 نه موسمانم و نه جوم نه دیان
 حوكم ی ئاولز بهی ، کهچ ئکه م گاردن
 ژیری ئه هس ، جهژی بهکه تا
 له هاوژینیبوون ول کهسی دیا
 دین به نام نه ژر ، خوښی کاfran
 هات و بیدنه ژیت ، پت دره پاداش
 باوه یاران ی دیش ، له خه مرغن
 به دین گوته وی خوښیان به ژن
 من به وه یوه به تاین و دینم
 تاكو نه ژم خوښی هاوشوهم
 ته کهم نه تش تنیا له ئاولز
 په یوه وی بهک تا بجیه به هشت
 له گه ته واوی خه کی ووی زوی
 ده ستنبی بهک ، چاکترین تاین نه و

▪ پښتوکی (چټک‌کان ی فلسفۍ _ لذات فلسفۍ) نووسینی و
دانت به فارسی

**** هیواددارم ل و ږگه ا نی ئم شیعر دا ه ښم ن ښو و یت**

هيوامحمدئمين

2022 . 10 . 3

کۆمەڵە شیعری (قوژبن) بەلاو کرایەو

براوێی خۆلاتی نووسیار بە کتێبی یەکەم ۲۰۲۲ - بواری شیعەر: سەرانی
مەڵەدەسوور بە کۆمەڵە شیعری (قوژبن)
وێشانی نووسیار لە چوارچۆیی خۆلاتی نووسیار بە کتێبی یەکەم
براوێی کۆمەڵە شیعری (قوژبن) لە نووسینی (سەرانی مەڵەدەسوور)
چاپ و بەلاوکردنەوه.

لەبارەی بردنەوێی ئەم خۆلاتی سەرانی مەڵەدەسوور دەتوانن:
ئەمە تا ئێستا هەشپارییهکی باشمان لەوهی که کردە نووسین چیه
نییه، پێمانوایه که دەستمان کرد به بهسهریه که وه نانی وشه، ئیتر
ئەمە نووسینه. به پێچهوانه وه، نووسین سهخته؛ ژيان له گه نووسین
تاقه تپوو و وێڵ و خۆنمژه. نووسین ده بێ تێیدا بژیت، ئەم تێداژیا نهش
بهو مانایه نییه که ئێک بمانگهیه نهته ئەوهی که نووسین دهستی
لەهه بگێردرێت، یان ئەوهی نووسیومانه پوخته و ئیتر تهواو، بههه کوو
کردهیه که له گه اهه نان ده ژێت. کهواته نووسین کردهیه، کرده
اهه نانه، بهوپیه نووسین اهه نانکردنه. کهی اهه نانکردن - به
مانا بهردهوامه کهی- دهستی لههه بگێردرا، ئەوه نووسینیش پشتی له
باسکه.

هه رشتێک کرده بێت، واته اهه نانکردن بێت ملنه دانه، لهو
وانگهیه وه بردنه وهی خهلاتی نووسیار به من لهو تێگه یشتنه یه وه
دێت، که خودی بردنه وه و خهلاتی نووسیار اهه نانه، بههه ام
اهه نانێک که خهلات و بردنه وه کهی، دهروازهی جێره اهه نانێکی تری
کرده وه، که بردنه وهی خهلات هه نگه شهیه و ده بێت کرده یه کی ایسکاوی
انه گیراو بێت و کردهی اهه نانیش ئەو ده مه له لای نووسەر ده وه ستێت،
که به فیزیکی مرد بێت، دوا ی ئەم ئەم کردهی اهه نانه ده بێت
کردهی اهه نانکردنی بهردهم خوێنەر و هه خه گر. ئەمەش ئەوه
نیشاندات که نووسین، خهلات و بردنه وه، هه نگه شهیه کی نه چێاوه.
بیه ئەم خهلات له لایه گه شینی کردووم، که ئەم هه نگه شهیه م
لێناستێنێته وه، بههه کوو زیاتر تێم ده زانیات و له لایه کهی تره وه
نائومێدی کردووم، که ده بێت مکوێتر ئەم اهه نانکردنه له گه ی
مردن بهرم و وشکایی لههه نێت.

من وهك هه خه بیر له خهلات و بردنه وه کانی فێستیفایه گه لی تری
کوریدی ده که مه وه، که زێریان هه ر زوو ته اییان لێ بێاوه، چونکه

خه بات و بردنهوه که له لای زربه یان بردنهوه بووه وهک دیاری، نهک
بردنهوه بووبت وهک اهه نان، بیه له لای من خه باته که وهک
اهه نان که به تهواوی ژیا نمهوه نووساوه و وهک وتم هه نگه شهی کردم.
هه روها له بارای کهمه شیعی قوژبن گوتی:

شیعر له سهختیهوه ده فیشکه نهت. ئهم ستهیه ههنگه په که نیناوی
بته بهر چاو، بهام سهختیچ شتنی مار ئهو ده مهیه که ده فیشکه نهت.
شیعر ئازاری ئهو فیشکاندهی منه، ههر به یهش ئه گهر نه یم تهواوی
ژیانم، ئهوه بهشی ههره زری ژیانم ئهو فیشکاندن "اهه نان" هه
بووه به شیعر، تا ئهم که مه هه شیعهی له که وتوو تهوه.

قوژبن دوواژده شیعر له خه ده گرت، مادام نووسین کردهیه کی
اهه نانکراوه، ههر به یهش هه و مداوه له اهه ناندا شیعر له گه
شیعر کی تر جیاواز بن، من نا، به کوو ئهوه خو نه و هه خه گریشه
که دکارت وهها اهه نانکردن له جیاواز بخاتهوه، ئهوهی من
هه و دان که. ته نیا ده مه و ت خو نه ر ئاگاداری ئهوه بهت که تاکبوونی
نیوه ده کان به مه بهست و په یهوست به تاکبوونی نیوه ده ی که پله کان
و که شیعره که کراوه و یان په که وه نووسانی چه ند وشهیه که له نه و چه ند
شیعر کهدا به مه بهستی نه نیی یان "پیتی ئه بهد" له کدراون، ئیتر
که ده قه کان به خو ندهوه و جیهان بینی خو نه و هه خه گران
جه ده هه م و ئهوه تا مه حویش په یه ت "ئهم ئه سا هه دهر نه خه".

چه ند ده که له کته به که:

په که م پیت
مرقی هه نه جدا
ده یه ویست بهت: فرچه کهدا!
سه یری که سیر بووی هه نیی چاره نووسی کرد
خه نی و
هه موو هه زم له و دا که کرد و خه شم نه و ت
جگ له تاریکایی ده ستم هیچی تری نه بهی
مرقی خه ر نه کی به دا ده ی
قیژ قورگه
ئوکا تی یهی وشه کانت ده بن و خووری و
زمانت قووت ده یت

براوای خه باتی نووسیار به کته بی په که م (شیعر) ۲۰۲۲

سه ران محمده سوور: له دایکبوی شار دهی حاجیاوا له سا ۱۹۹۱.
بهشی زمان و ئه ده بی کوردیی زانستگهی سه رانی تهواو کردوووه. دواتر

به‌رده‌وامی به خو‌ندن داوه و ماسته‌ری له زمان و ئه‌ده‌بی فارسی سا‌ی ۲۰۲۱ وه‌رگرتووه. وه‌ك ده‌سته‌ی سه‌رپه‌رشتیاری گ‌فاری كه‌له‌ن کاری كرده‌وه. خاوه‌نی چ‌ن‌دین تو‌ئین‌وو و وتار له بواره جیاوازه‌کانی ئه‌ده‌ب و ئه‌شنبیری.

خ‌له‌اتی نووسیار به‌ کت‌بی ی‌که‌م ۲۰۲۲ سا‌ی سه‌یه‌م. ئه‌م خ‌له‌اتی سا‌له‌انی کت‌بی ی‌که‌می سه‌ ده‌نگی نو‌ی ئه‌ده‌بی کوردی خ‌له‌اتی ده‌کات له بواره شیعر، چیر‌ک و ئه‌مان، خ‌له‌اتی که‌ بریتی له چاپ و به‌او‌کردنه‌وی کت‌به‌ی براوه‌کان، په‌دانی به‌وانام‌ی نووسیار له‌گ‌ه‌ه‌ی دیاری قه‌غانی نووسیار.

کور تکرده‌نی وه‌ی ئه‌مان. کاروان عوم‌له‌ر کا‌که‌سوور

ده‌کرت به‌م په‌رسیار ساد‌یه‌ی ده‌ست په‌ به‌که‌ین: ئایا ئه‌مان کورت ده‌کرت‌وو؟ ئه‌م په‌رسیار لانی که‌م دوو په‌رسیار دیکه‌ به‌ دوا‌ی خ‌یدا ده‌ه‌له‌نه‌ت: ی‌که‌م، چ‌ه‌ر ئه‌مان‌که‌ کورت ده‌کرت‌وو؟ دوو‌م، که‌ ئه‌مان کورت ده‌کات‌وو؟ ئه‌و (که‌) یه‌ ئاماره‌ نییه‌ به‌ که‌س، به‌که‌وو ئاماره‌یه‌ به‌ چ‌ه‌ر که‌ی دیاریکراوی ته‌گ‌ه‌یشتن.

لانی که‌م له‌ (ده‌سته‌یه‌ی فسه‌کی) یه‌وه‌ تا ئه‌مه‌ دوو چ‌ه‌ر ئه‌مان ه‌ه‌ن: ئه‌مانی تاکده‌نگ (homophony) و ئه‌مانی فره‌ده‌نگ (polyphony). تا ده‌رکه‌وتنی چ‌ه‌مکی ئه‌مانی فره‌ده‌نگ له‌لایه‌ن (میکایل باختین) وه‌، شته‌که‌مان نییه‌ به‌ ناوی ئه‌مانی تاکده‌نگ، به‌که‌وو ئه‌مان ناوه‌کی گشتیه‌ی و ه‌ه‌ر ته‌که‌سته‌که‌ ده‌گرته‌وه‌، که‌ له‌ شه‌وی گ‌ه‌ه‌انه‌وه‌دا نووسراوه‌ و سنووری چیر‌کی در‌ژی ته‌په‌انه‌وه‌وه‌. له‌م نه‌وه‌دا (ده‌نکیشه‌ت)ی (میکه‌له‌ دی سه‌رفانه‌تس)، (سه‌ سواره‌چا‌که‌که‌)ی (ئه‌لیکسانده‌ره‌ ده‌ماس)، (ئه‌لیفه‌ره‌ تویسته‌ت)ی (چار‌زه‌ دی‌کینه‌ز)، (مه‌به‌ی ده‌که‌)ی (ه‌ه‌ره‌مان مه‌رفه‌)، (ته‌م سه‌یه‌ره‌)ی (مارک توه‌ین) نموونه‌ی زه‌قی ئه‌مان. (باختین) له‌ ئه‌می خو‌ندنه‌وه‌ی ئه‌مان‌کانی (ده‌سته‌یه‌ی فسه‌کی) یه‌وه‌ چ‌ه‌مکی فره‌ده‌نگی، یان په‌لیفه‌نی داده‌ه‌نه‌ت و خ‌سه‌ته‌ته‌کانی ده‌رده‌خات، که‌ دواتر ئه‌وه‌ چ‌ه‌مکه‌ له‌لایه‌ن خ‌ه‌نه‌ده‌زانی ده‌که‌وه‌ پتر بایه‌خی په‌ ده‌درته‌

و زیاتری له باره د نووسرته. وات له مانه کانی (دسته یی فسی) له گډه ویشدا فرده ننگ، بېام تا (باختین) له ووی تیریدو تایید تم ندید کانی د رنځستن، هر به ناو گشتیید کای له مان د ناسرانه و.

کاته ثاماره به دوو جره د دین، له هاکات له بیرشمانه، که نه سنووری که نکریته ندیان له نواندایه و نه هیچ پوه رکی دیاریکراویش هیه، تا به ناسینه و یان بیخینه کار، بېکوو د کرته بېژمار جری له مان هېن، به ادیه که هر له مانه که چنده شاد به، جره کی تایید ته تا کد ننگ له خای بگرته. هر له مانووسه کی داهنده ریش له سره شوازی خای له مانی فرده ننگ د نووسته.

* * *

له مانی تا کد ننگ له پناهوی بیر که یی کی دیاریکراودا د نووسرته، که هېموو توخمه کانی وک کار کتېر، ووداو، گفتوگه، زمان، شوازی گډانه و و ئایدیه له جیا به د وری له و بیر که یی دا د خوله نه و. فیبه ژر (نار تېر) کی هېمووشتزان ته که ای له وانه هېده سوو نه ته. به مانایه کی دی، یی که بیر که یی سه ر کی هیه و له و بیر که یی ش به وونی ثاماره به نووسر د دات. وات نووسر به به ته کی دیاریکراو زق د کاتو و هر له سه ر تاو د زانته به کو د گات. به شوه یی نووسین نابته که نای بیر کدنه وای جیاواز و به گومان بارگای ناکرته، تا هېشیاری نووسر بسووته نه ته و به رد وام هیی دیکه له به ره هم به نه ته، بېکوو نه خشه گای له به رد مدایه و دواي د که و ته. له م جره له مانه دا کار کتېری سه ر کی و ناسر کی هېن، ته نانت به شوه یی هر می کار کتېر که کان یز د کرېن. کار کتېری یی که م، دوو م، سه یی م، چوار م و هتد. کار کتېری یی که م له دوو م و دوو م له سه یی م و سه یی م له چوار م به گرنگتر داد نرته و د نگی نووسه ریش به سه ر ته که ایاندا زه، بگره هر خای تا که د نگی له مانه که یی. له ردا زری د رک و تنی کار کتېر له به رچاو د گیرته، نه وک له و کار کتېر چ جیاوازی یی که د ه نه ته و چن کاریگر یی خای د رد خات.

د کرته بگوترته خسه ته زقی له مانی تا کد ننگ، د نگی نووسرته، که د سته اته به سنووری هیه، به یی ته کشکاندنی له و د سته اته ز مینه به د رک و تنی د نگی کار کتېر که کان خه د کات. له م ووه و (دافید له ج) له و به شای له ژر ناو نیشانی (نووسری مشخه): The Intrusive Author) له کتبی (هونه ری له مان: د رختنی له ته کستی کلاسیک و

مَدَد رندا) دا نووسیویټی، د ټټټټ: ل س ر ت ای ئ م س د ی و (م ب س تی س د ی بیست م) د نگی نوو س ر بوو شت کی ن خوار او (disfavour)، ب و ی بانگ ش ی ج ر کی د ست ټټات د کات، ک و و خود او ند کی ه مووشتزان (a God-like omniscience) وای، ل کات کدا س ر د م ک مان، ک خا و نی خ س ټ تی گومان و ټ ټ یی، ناه ټ ټ و د ست ټټات ب ه یچ ک س ک بدر ټ، ب ی ل ل مانی مَد رندا د نگی نوو س ر کپ د کر ټ، بگر ب ل و د نر ټ.

کات د ست ټټات ی ها ل نوو س ر د ست نر ټ و ب کار کت ر کان د در ټ، ب ئ و ی ی ک کیان ل و ی دیک ی پتر ب ر بک و ټ، د خ ک یش ب سروشتی خ ی ل تاکد نگی (homophonic) ی و ب فر د نگی (polyphonic) د گ ټ ټ. ئ و ی (ل ج) د ی ټ، ل ب ره م کانی (د ست ی فسکی) دا ب وونی د رک و توو و ل تو ټ ټ و کانی (باختین) یشدا و ک تی ر یی کی کاریگر دام زراو.

دیار کات باسی مانی پ ل یف نی ل لای (د ست ی فسکی) د ک ین، ناکر ټ ب ټ ټ پ شتر ب ه یچ ش و ی ی ک ئ و ش واز ن بوو، ب ټ کوو م ب س تمان ب ټ ټ ل س ر د س تی ئ ودا چاکتر پ د گات، د نا ټ خن د زان ب نموون ل ب ره م کانی (ژان ژاک ټ س) دا، ک س د ی ک پ شتر ژیاو، فر د نگی د بین، ب تایب تی ل مانی (جوولی، یان ه ل یزی نو دا)، ک ب ش و ی نام ئام ز (ئ پیست لری) باس ل د داریی کی ق د غ کراو د کات. ئ و ش واز ی (ټ س)، وات ئ و ی (ه ل یزی نو)، ل س د ی ه ژ د دا کاریگر یی ک ی د ر د ک و ټ. و ک (داقید ل ج) ل و ب ش ی ل ژر ناو نیشانی (ټ مانی نام ئام ز: The Epistolary Novel) ل ه مان کت بی ناوبراودا نووسیویټی، د ټټټ (ساموئل یچاردسن) ه ردو ټ مانی (پامیلا: 1741) و (کلاریسا: 1747) ی پ د نوو س ټ.

* * *

ل مانی فر د نګدا ئ و ه ر م ټ ک د شک ټ، ک نوو س ر ی ټ مانی تاکد نګ خ یی ل س ر و ی داناو ل و و ه موو توخم کان ه ټ سوو ټ ټ. ب م ش و ی کار کت ر کان ئازادن و ب چوونی د ژ ب ی ک د ر د ب ن. کات و شو ب د چن ئاستی ئاماز و. وات بای خی گ و ر ب ک ر ن ټ ټ (Chronotope) د در ټ، ک و ک (ت د ر ق) ل کت بی (میکایل باختین و پرینسیپی گفتوگ) دا د ټټټ ل لای (باختین) ک ر ن ټ ټ بریټی ل شو نکات و ب ش و ی ی ک ل ش و کان ب تی ر یی ټ ټ یی (ئاینشاتین) د گات و، ب ی ئ و ش ش ی (د ست ی فسکی)

لـ بـواری ٲٲماندا کردوویٲتی، بـو شـٲٲشـ بـراورد دٲکات، کـ
(ثاینیشٹاین) لـ بـواری فیزیادا هٲٲیگیرساندووٲ. ئـ و گرفتانـی
(دٲستٲیٲسکی) ٲووبٲٲوویان بووٲتٲووٲ، زٲر لـوانٲ ئاٲٲزترن، کـ لـ
ٲٲمانی تاکدٲنگ (homophonic)، یان ٲٲمانی مٲنٲلٲگیگ
(monologic)دا هٲن، بـو ٲٲیٲی جیهانی (ثاینیشٹاین) زٲر لـ جیهانی
(نیوتن) ئاٲٲزترٲ.

لـرٲدا (تٲدٲرٲق) لـسٲر ئٲم تٲگٲیشتنٲی (باختین)دا دٲوٲستٲت،
بـووی ٲٲمانی فرٲدٲنگ هیی دنیاٲی کی جیاوازترٲ لـ و دنیاٲی ٲٲمانی
تاکدٲنگ. دٲکرت بٲٲین ئـ و گرفتانٲی ٲٲمانووسانی وٲک (ٲٲرجینا
ولف)، (جیمس جٲیس)، (مارسل ٲرٲست)، (ولیم ٲٲکنر)، (فرانز
کافکا) و دواتریش (ئالان ٲٲب گرٲ)، (ئایرٲس مٲردٲک)، (گوینتٲر
گراس)، (ئومبٲرتٲ ئیکٲ)، (مٲلان کٲندٲرا) و زٲری دیکٲ ٲووبٲٲووی
بوونٲتٲووٲ، ئاٲٲزترن لـوانٲی (دیکینز)، (بٲلزاک)، (ٲیکتٲر هیگٲ)
و ئوانٲی دی مامٲٲٲٲیان لـگٲٲدا کردوون، بـیٲ دٲبینین شـوازی
دٲربٲین و تٲکنیکٲکانی گٲٲانٲووٲ گٲٲانی گٲورٲیان بـسٲردا هاتوون.
زمانیش ئاستٲکی دیکٲی هٲیٲ، چونکٲ بـ ٲووبٲٲووبوونٲووی دنیاٲی کی
هٲمٲٲٲنگ و هٲمٲٲٲاستٲ، زمان بـردٲوام ٲٲویستی بـ هٲزی دیکٲ
هٲیٲ. وٲک (تٲدٲرٲق) لـ کتٲبی ناوبراودا ٲٲی وایٲ ئـ و بایٲخی
تایبٲتی بـ زمان داوٲ، کـ ئـ و بایٲخٲ گٲکردن (utterance)یش
دٲگرتٲووٲ. واتٲ گٲکردنی مرٲٲانٲ لـ لایٲک بـرهٲمی کارلٲکی زمانٲ
و لـ لایٲکی دی ٲایٲٲی ئـ و گٲکردنٲ (context of the utterance) بـ
مٲژوو دٲگٲٲٲٲووٲ. لـ گٲکردندا گٲتوگٲگٲرایی (dialogism) دٲتٲ
کایٲووٲ. بـ مانایٲکی دی، دٲقئاوٲزان (Intertextual) بـرهٲمی ئـ و
گٲکردنٲیٲ. سٲرجٲم شتٲکان ناویان هٲیٲ و هیچ وشٲیٲک نیٲ، بـ کار
نٲهٲنرٲت. هٲر چٲمکٲک چ بـ مٲبٲست و چ بـمٲبٲست بریتیٲ لـ
گٲتوگٲ لـگٲٲ چٲمکٲکانی ٲٲشودا، کـ بـ هٲمان بابٲتٲووٲ ٲٲوٲستن.
هٲروٲها لـگٲٲ ئـ و چٲمکانٲی لـ دوا۲ دٲن، یان ٲٲشبینی کراون. وٲک
گوترا لایٲنٲکی ئـ و گٲکردنٲ بـ مٲژوو دٲگٲٲٲٲووٲ. واتٲ مٲژوو
دٲردٲبٲت.

بـم ٲٲیٲ هٲر دٲنگٲک کاتٲ لـلایٲن خٲٲکٲووٲ گٲ دٲکرت، چ بـ دٲم و
چ بـ نووسین، لـ توانایداٲ ٲٲ بچٲتٲ ناو قووٲاییی کٲمٲٲگٲ و لـ
ئاستی کٲمٲٲایٲتیدا بٲر دٲنگٲکانی تر بکٲوٲت، کـ لـرٲدا جیاوازی
و هٲمٲٲٲنگی دٲنٲ کایٲووٲ. لـبٲر ئـ ویشٲ ٲٲمان لـ لای باختین
دٲبٲتٲ شـووٲیٲک لـ شـووٲکانی ئٲنترٲٲلٲجیا. بوونی مرٲق بوونٲکٲ
لـ گٲٲانداٲی. واتٲ خٲسٲتی هٲمٲٲٲنگی (heterogeneous)ی هٲیٲ و

ناکرت کورت بکرټټو، بټټکوو ټو بوون ټنیا ل دخی گفتوگدا
برجستټی. ل گفتوگدا بوون دټټکټوټ و ل بووندا ټوټی تر
دټټزرټټو، بټو مانایټی تا ټو ساتټی گفتوگ بټټردټوام بټټت،
بوونی مرټټ پتر دټټچټټ ئاستی جیاوازی و هټټمټټنگیټو.

ټټگر ټټمانی فرټټنگ ل لای (باختین) پشت بټ گټکردن دټټستټت،
ټو ټو گټکردن کاتټ کاریگټری هټی، کټ کارټکتټرټکان ئازادن و
نووسټر سټرکوتیان ناکات. واتټ ټو گټکردن هټی کټسی سټرټټټټ و
بټرټکټی جیاوازی ل بار کراو، بټو مانایټی ټو جیاوازیان بټر
ټټک دټټکون و شتی نو بټ دټټستټو دټټن، کټ زمان توانای هټی بټ
وردی ململانټی کټمټټایټی دټټرټټټ و هټموو ټو گټټانکاریان
دټټرخات، کټمټټگټ پټیاندا تټدټټټټت. وټک گوترا گفتوگ بټرهټمی
ټو گټکردن ټو تټیدا مرټټټټ نټک تټنیا جټستټی، بټټکوو ټټحیشی بټ
کار دټټهټټت. زوبان، لټو، چاو، دټټستټکان و ټټوانټی دټټکټیش لټو
پټسټسدا بټشدار دټټن. پرسیاریش هټر لټرټدا دټټت کایټو. مادام
هټر کټسټک بټچوونی جیاوازی هټی، ټو ټو ل ټټی ټو گفتوگټو
دټټانخات ټو، بټو مټټستټی لټوانټی دټټکټ بگات. بټ مانایټکی دی،
گفتوگټ بزوټټری پرسیار، کټ ل ټټی پرسیارټو هټم ټو ئاسمان
(سټټیس) گټورټتر دټټت و هټم زمانی دټټرټټی کارټکتټرټکان پتر
قوو دټټټو.

* * *

ټټمان بټوټدا خاوټی خټسټټی شلکی (flexibility) ټو، توانیوټی
لټگټ سټرجټم بوارټکانی فټلسټفټ، سایکټلټجیا، سټسیټلټجیا،
ټټنټرټټلټجیا و هټی دټټکدا بکټوټتټ گفتوگټو و لټگټ بوارټکانی
وټک شیعر، شانټ، هونټری شوټوکاری، میوزیک، میتټلټژیا و ټټوانټی
دټټکټیشدا پټوټندی بټستټت، بټ اټدټټک هټم شوټنی هټموویان ل لای
خټی بکاتټو و هټم ل لای سټرجټمیشیان شوټنی پټ بدرټت. ټو
فرټټنگیټ بټرهټمی ټو شلکیټیټی. بټم شوټوټی ټټخندټزان ل
ټټچټمکټکانی وټک دټټقئاوټزان (ټټنټرټټکستواټیټی)، کټرنټټا،
کټرنټټټ، ئاسمان، پارټدی، شوټوازگټرایټی (Stylisation)، لټتلټی
(Fragmentation)، فرټټگی (Hybridization) و هټی دټټوټ ټټمانی
فرټټنگی دټټناسنټو و ئاستټکانی لټک دټټنټو.

ټاټستټ فیکری و فټلسټفیټکان بټ تایبټ ل ناوټټاستی سټدی
نټزدټمټو ټټگټخټشکټر بوون بټ لټدایکبوونی ټټدټبی فرټټنگ، کټ
بټرهټمټکانی هټر ټټک ل (کارل مارکس)، (فرټردریک نیتش)،

(سیگمَند فرید) و دواتر (هنری برگسمن)، (مارتین هایدیگر)، (گاستن باشولار) و ئېوانی دیک ل و فریید دا بشدارن. ب نموون کاریکیری فلسفې (نیتشه) ب سار مانی فردنگ و ب وونی دیار، ک من خ م ل و گفتوگویی (شاخ وان سدیق) ل گگیدا کردووم و ل ژر ناونیشانی (مان ل تاکدنگ و ب فردنگ) دا چاپ کراو، فرددنگیم ب ئ و گاندوو ت و، ب و ی ب خدی د قانی ئ و فیل س ف ل م تافیزیکا، وای کردوو چ مک کان تک بشک ن و هر ی ک ی ک م م ک ن ا است ی دیک ی ل ب بن و. ب مانای کی دی، چ مکی ه گ گ ان و ی ب ها (Transvaluation) بر ل هرچی و ستان و ی ل ناستی حقیقتدا. کات حقیقت تک د شکت، ژیان ب فر وانی ک ی د رد ک و ت. کتبی (جینیال جیای وشت: On the Genealogy of Morality) س س ل بر ل د ست پ کی س د ی بیست م دا چاپ کراو و تیدا ب خد ل سیستمی وشتی باو د گرت، ک ن ک هر ل و همدا نغر بو، ب کوو شو او و ل بن مای س نی خ ی دوور خراو ت و. ل م و و و د نووست: ئ م پ و یستمان ب ب خد ی ب ها کانی وشت (moral values) و بر ل هر شت کیش پ و یست ل یان ب ک ی ن و. ئ م یش ئ و د خوازت ل و ه لوم رج و بارود خان بگ ی ن، ک ت یاندا گ ور بوون. وات جینیال جیا پرسیار ل خودی ب ها، ک ل و ب ی و ن ک خ ی، ب کوو ئ و ان یش تک د شک نر ن، ک ایان گرتوو و هشتوو یان ت و. ل پارچی (62) ی کتبی (زانستی هژی) ل ژر ناونیشانی (ئ و ی م رف: Ecce Homo) دا د نووست: (ب م)، من د زانم ل کو و هاتووم. ه میش و ک ب س تینووم. خ م د خ م و و د در و ش م و. و و ناک د ب ت و، هر شت د یه ن م بر چاو. ئ و ی ج ی د ه م، خ م م ش. من هر ب د نیایی ب س م). وات م رف ی یخی، ک ل لای ئ و ب م رف ی بابا ناسراو، ل ی ئ و ب ها ساختان و خ ی نابینت، ب کوو و ک ب س ی ناگر وای، ک خ راک ی خ ی ل خودی خ ی و رد گرت و هر ب و یش د در و ش ت و. ب رد و ام و ئا مانجی دیاریکراوی نی.

پښوۍ ري به ها به و دابښكاريدۍ و پښوۍ ستۍ، كه دنيا دكا ته به شي چاك و به شي خراپۍ، جوان و ناشيرين، به رز و نزم... هتد. له ردا ډډوشت، دابونډریت، ئايين و شتي ديكه ډډډ له و دابښكارۍ و دام ټراندينى ئو و هر ر م دا د بينن. جينيال ټيا، كه هم ډډ خنډي و هم له كدانو وي ئو نډل ټي، ئو دابښكاريدۍ تڼك د شك ټنډت و به هاكان به شو وي ديكه ي جياواز ډك د خا ته وو. به مانا يكي دي، له

بی بی خن و ماسک کان، و هم کان و چین پیر ز کان لا درن و بند ماکانی و بی هایان دد زرند و، ک و و پیر سس بی سروشتی خی کران و بیید. ل و و ی و و زمان بی جینیا ل جیا و پ و و ست، زمان کی تراز و و حقیقتی ناسراوی شت کان د رنا بی ت، بی کو و و ه ز بی تی، حقیقت کان تک د شک ند ت، تا ل بی ثا ماز و بد و ت، ک ناکر ت ل شتی دیار یکر اودا ب رج ست بی بک ین.

چ مک (م رگی خدا و ند) یش ه ر ل م و و چا و ه د ند ت، ک م ب ست ل و خدا و ند نیی، ل خ یا بی مر قی با و دار دای، بی کو و ز ر ل و و فر و انت ر، بی اد بی و و م رگ ل ب ر د و امی خی ن ک و تو و. و ک (جیل دولووز) ل کت بی (نیتش و ف ل س ف) دا پی وای {م رگی خوا و ند، یا خود (خدا و ند مرد) با بی ت کی تی ری نیی، بی کو و با بی ت کی درامی (dramatic proposition) ز ر بی چا کی، بگر فر بیی، بی و ی ناکر ت خدا و ند بکر ت ثا مانجی زانین کی پ ک و و ب ستر و (synthetic knowledge)، و گ ر م رگی ت ن ناخن ت. کات خدا و ند د مر ت، ه می ش ک م م ک ج ری مردنیش د مر ن، ک و و گو ت بی دوا بیانی ل کت بی (ز ر د شت ئا و دوا) و و رگر تو و: (When gods die, they always die many sorts of death). ک م م ک مردن د مر ن و ل ب ران ب ردا ک م م ک ژیان ل دایک د بن. م رگی خدا و ند و ات م رگی ه مو و و بی هایان بی پ و ی پ و و ست بوون. ب کور تی م رگی و شتی کریستیانیتی، ک بی داخراوی و سنوورداری د ناسر ند و، تا ل و و و و و بی هایان ل دایک بین، توانای ب ر د و امی و نو ب و و و یان ه ی. و و بی ر ک ی د ب ت پ ر بل ماتیک کی گ و ر ی ف ل س ف ی و بی م ژووی فیکردا ت د پ ت، ک و د ب و هون ریش د گر ت و. (مارتین های دیگر) د یات ناو م تافیزیکا و م رگی کات اد گ ی ن ت. (م ش ل ف ک) م رگی مر ق، (ان بارت) م رگی نو و س ر و (جاک د ریدا) م رگی ق س. (وا ت ر بینیا م ن) یش ه ر زو و ج ای م رگی هون ری س ر د می ع ق ی ثا م رگ رای دا. ب باز هون ری و و د بی کان ل س ر ت ای س د ی بیست م و، ل دادائی و سوریا لی و تا و م م م رگی و و ش واز است و خ یان اگ یان د، ک تیدا زمان ی کسان د کرا ب شت، تا ثا ماز کان ل دایک بین و ل م و و هیچ ت گ یشتن ک ن توان ت مانا کان بخت ناو چوارچ و و. ل لای کی دیک و (م رگی خدا و ند) م رگی س نترالیز می ش، ک ل س ر دوا لیزم کاندا خی ج گیر کرد و و، ب و مانای ی نمو و ن ی کی با و س ر ر کی ه ی، ک ت ک ای زانین و چالاکی کان ب د و ریدا د خول ند و. و و نمو و ن با ی و و ه ز کی م تافیزیکی م ب ستی تی زمان سنووردار بکات و مانا کان بخت ژ ر

کافی خایه. بلم شوو ی زمان تـ نیا ئو دـرد بـت، ک ئو نموون با ی د ی و ت. لـر دا نووسـر ی بانگخوازی ئایینی (preacher) د بینـت و ئـرکی خوـنـر تـ نیا و رگرتنی ئو پـیا مانـی، لـ د می ئو بانگخواز و دـرد چن. لـی تـد گات، چونک زانراون و پـشتر بیستوونی. دـکرت بگوتـرت زمان زیندانـک و تـیدا ماناکان بـی یاساکانی خـی هـد سووـنـت، لـ کاتـکدا بـ شکاندنی زیندانـک، ماناکان ئازاد دـبن و لـکدانـوی جیاواز جیاواز هـد گـرن. ئو تـگـیشتنـ هـزکی گـور بـ ئـد ب و هونـر د بـخشـت و تـقینـوی گـور یان تـدا بـرپا دـکات، وک چـن خودی فـلسـفـ وزـیـکی لـبنـها توو لـ ئـد ب و هونـر و رـد گـرت، بـ اـد یـک سـنووری نـوانیان کـا بـو و تـو. ئـم هـر مانووسـکی دا هـنـر فیلـسـفـک و هـر فیلـسـفـکیش مانووسـکی فرـد نـگ. (کام)، (ئایرس مـردک)، (ئـمـبـرتـ ئیک)، (مـلان کـندـرا) و زـری دیک بـو ئـنداز یـی مانووسن، فیلـسـفـیشن.

بایـخی جـستـیش هـر لـ تـکشکانـدی ئو سـترالیتیـدا خـی دـسـپـنـت، کـ پـشتر بـ هـی میراتی (پلات) و (دـکارت)ـو بـ لاوـ نـرا بـو. لـ لای ئو بـ هـزکی گـور و دـرد کـو و تـو. دواتـر (مـریس مـرلـ پـنتی) و (فـک)یش بـ شواری خـیان ووبـووی ئو چـمک دـبنـو، بـگـر دـبـتـ با بـتـکی گـرنگی فـلسـفی و لـ ئـد ب و هونـری ئو چـند دـیـی ابردوو بـ ئـستایشـو شوـنی گـرنـگ دـگـرت. بایـخی (نیتش) بـ جـستـ و بـ هونـری سـمـای ئو جـستـیـ کردنـوی دـنـگـکانی ئو جـستـیـ وک لـ زمانی (زـردـشت)ـو دـریدـبـت: (جـستـ بریتیـ لـ کـمـمـک ئامـری هاوبـشی عـق). بـ ئـوی باوـی پـ بهـنـم، پـویستـ سـماکـر بـت). جـستـی سـماکـر جـستـیـکی ئازاد و توانای بـرهـمـهـنـانی ئامـری جیاواز جیاوازی هـی، کـ دـستـاتی هـیج تـیـریـک ناتوانـت سنوورداری بکات و چوارچـوی بـ دابـنـت. بـ مانایـکی دی، جـستـی بـهـز توانای بـرگری هـی و نـ نادات کورت بـکـرتـو.

(نیتش) تـکـای ئو تـگـیشتنـ قـپ دـکاتـو، کـ پـشتر لـباری جـستـو خرابوونـو، تا ئو چـمک لـ ژـر دـستـاتی مـعـریفـی زانستیدا دـربـهـنـت و بـ ژیانـو گـری بدا تـو، کـ بـو دا ژیان هـمـمـنـگ و هـمـئاـستـی، جـستـ دـبـتـ کـمـمـک کـنا ی دـربـین.

* * *

دـکـرت تـکـای فـلسـفی (نیتش) لـ کرانـو و ییدا بـرجـستـ بـکـین،

بـوای خـنـی ئـو لـ مـتـافـیزیکـا تـنـیا کـمـمـمـک چـمـکی وک
حـقیقـت، جـسـتـم، مـرـا، بـها، زمان، کات و هیی دیک ناگرـتـو،
بـکوو سـرجـم فـلسـفـ لـ (سـکرات)ـو بـ (دـکارت) و لـوـو تا
(کانت)، (هیگ) و ئـوانـی تر دـکـونـ بـر زـبـری ئـو خـنـی و
تـک دـشـکـنـن، کـ تـکـشـکـانـدن لـ فـلسـفـ دا هاوواتای کرانـوـیـ.
مـژووی فـلسـفـ بریتـیـ لـ پـرـسـسی تـکـشـکـان و کرانـوـیـ. لـ ژـر
زـبـری ئـو خـنـیـ دا چـمـکـ جـاوازـکـانی وک مـرـقیـ باـ،
گـانـوـی هـمـیشـی، نـیـهـلیـزم، ویستی هـز، ئـرـی، هـزی مـگـل
(herd mentality) و زـری دیکـ وـتی فـلسـفـ یان گـی و دـیان
کـناـی دیکـ یان کردـو، کـ ئـدـب بـ گـشتی و مـان بـ تـایـبـتی
لـگـ ئـو گـانـکـاریـانـ دا تـوانـیـویـتی گـفـوگـی کارـیگـر
دا بـمـزـنـت.

ئـو خـنـیـی (نیتـشـ) لـ سـدـی بیستـمـدا ئـاستـی جـراوـجـری لـ
دـبـنـو، کـ هـر یـک لـ فـیلـسـفـانی وک (هایدیگر)، (ئادـرنـ)،
(فـکـ)، (دولـوز)، (دـریدا)، (لیوتـار) و زـری تر فـلسـفـی
جـاوازی خـیان دادـمـزـنـن. بـم شـوـیـ (فـلسـفـی جـاوازی)
دـبـتـ ناوـنـیـشانـکی فرـوان بـ سـرجـم ئـو فـلسـفـانی خـنـ لـ
دـخی مـدـرنـیتی دـگـرن و تا ئـمـمـمـ درـژی هـیـ. دـرکـوتـنی چـمـکی
(جـاوازی) بـ هـی خـنـگـرتـن لـ چـمـکی (شوناس)ـو سـری هـمـدا، کـ
ئـو یان ناوـرـکی مـدـرنـیتیـ. ئـدـب بـ گـشتی و مـانی فرـدـنگ
بـ تـایـبـتی تـوانـیـویـتی هاوئاـهـنگـی لـگـ هـموو ئـوانـ دا بکات و
ئـو هـرـمـمـ تـک بشـکـنـت، کـ مـانـووسی تاکـدـنگ پـنـای بـ بردوـ.
بـوـ دا مـانی فرـدـنگـ مـگی لـ ناو هـموو کـایـکانـدا هـیـ، بـرگـی
ئـو هـز دـرـکیـانـ دـگـرت، کـ مـبـستیـانـ بیخـنـ چوارچـوـو و
لـ یـک گـشـنـیگـاو بیخـوـنـنـو. بـ مانـایـکی دی، لـ مـانی
فرـدـنگـا هـرـمـون دـبـت.

ئـو هـرـمـمـ بـپـی پـرینسیپی پـوـری بـهاکان دامـزـراو، کـ
دوالیزمی چاک و خراپـ نـخـشـاندوویـتی. چی پـسـندـ و چی نا پـسـند؟
کارـکتـری چاکـخـواز لایـنگـری چاک و کارـکتـری خراپـکار نوـنـری
بـها نا پـسـندـکانـ، کـ وک گـوتـرا کـاتـ ئـو بـهایـانـ
جـنـیـالـجـایـان بـ دـکـرت، خودی هـرـمـمـمـ هـرـس دـنـت، تا بـ
شـوـیـکی جـاواز مـکـ بـخـرتـو. لـمـو چاکـ چاکـ و خراپـ خراپـ
نـیـ. وک گـوتـرا ئـو کرانـوـیـیـ (نیتـشـ) لـ فـیکـری دواي خـیدا
کارـیگـری گـورـی دـبـت، کـ مـانی فرـدـنگـ تـیدا گـشـی کردوـ.
بـ نمـونـ لـ لای (فـکـ) چـمـکی ئارکیـلـجـا دـردـکـوت، کـ سـتـی

(ئارکيولاجيا) کی زانست مرئیی کان: An archaeology of the (human sciences) وک ناویشانه کی لکائی ب کتبی (وشکان و شتکان) دادنت و لئی و ب شوئی کی دیکئی جیاواز چمکگلی وک (شنتی)، (سکسوایتی)، (زمان)، (مرگ)، (ئشکنج)، (زیندان) و زری دیک دختت و. پئی وای ل سدی نژد و پو ر ل لئی دستت و وردکان و خرای گ، ب و مانایی وک شوئی کی چاودری خئی س پاند. وات خرای ناو چوارچوئی پو رردی کممائی تی و، تا جست ملکی دامودستگ کان بکات، ک لردا پاداشت و سزا د رک و تن. ئگر ل کممگ کلاسیکی کاندا یاسا ئ و پاداشت و سزایی ج ب ج د کرد، ئ و ل کممگ م د رن کاندا پو ری ب ها کان شوئی و یاسای د گرت و، ب وئی چی ل ئاستی کممائی تیدا لئی پ دراو و چی ق د غ ی. ل م و ب و دوالیزی (چاک و خراپ) ی ه موو کردار و ه سوک و تنکیان لک د رت و. چی ئ میان و چی ئ ویان؟ کامیان پسند و کامیان ناپسند؟ یاسای نووسراو د توانت ئ وان سزا بدات، ک ب پئی فمان بند لایان داو، ب م ه رچی پو ری ب ها کان، د چت ناو ورد کاریی کانی تاک و م بستی تی بوونی داگیر بکات. ل م و ئ و پو ر د چت ناو دامودستگئی زانین (م عریفی) ی و، ک ئ رکی ئ و دامودستگیا ن بریتی ل برودان ب و ب هایان و ب حقیقت و پو ستیان دکن، تا ل و ی و ه ر شتکی دیکئی ل و پو ر جیاواز، بد ن دواو. وات ئ و پو ر شوناس دروست دکات و ئ و شوناس ب س رکوت د خرت گ.

* * *

مانی فر دنگ ل ناو ئ و ئ تم سفردا ووب ووی ئ و پو ران د ب ت و، ک ب ب ها کان دانراون. ب و دا توانای داه نانی گ و تکنیکی نوئی ه ی، ئ و ه ک کین ب ئ و ب هایان دکات و ئاست شاراو کانیان د ر د خات، ب اد ی ک ئ وئی د ر د خرت ئاستی ترازوی ب ها کان، ن وک ئاست زانراو کانیان. ل م ن و دا دنگی ج راو ج و ئ استی ج راو ج ل بونیادی ماندا د ر د ک و ن. ب م شو ی فید زری ه مووشتزان ب سروشتی خئی گوم د ب ت، ک ک گئی پشتی مان ت ا ک دنگ، بگر وک گوترا خواو ندی تی، چونک س رچاو کانی زانیاری گ ا و ن. وک (جیل د ل ز) ل ه مان کتبی ناو براودا دت (نیتش) ل س ر شوازی (فرید) پئی وای {ه شیار ناوچی من (ئیگ) د گرت و، ک دنیای د ر و کاریگری ل س ر دادنت}. ب م شو ی ه ر کار کت ر ک خا و نی (من) ی خ ی تی و ئ و

سـنـتـرا یـتـیـیـ کار یـگـری نامـنـت. لـمـیـشـو نووسـری تاکـدـنـگ، کـ شوـنی خوداو نـدی گـرتـوـتـو، دـمـرـت و ژیان بـ کار کـتـر جیاواز کان دـبـخـشـت. مردنی نووسـری تاکـدـنـگ، واتـ مـرگی بـها و وشتـ باو کان، تا کار کـتـر جیاواز کان بـ وشتی جیاواز و بـهای جیاواز شو نی بـگـرنـو. هـر لـر و لایـنی نی حی ئـو بایـخـی نامـنـت، مادام کار کـتـر لـی جـسـتـیـو پـو نـدی بـ واقعـو دـکـات، بـگـر جـسـتـ دـبـتـ زمانی کار کـتـر. وک پـشـتر گوترا جـسـت نی نادات کورتی بـکـنـو، بـیـ جـسـتـی نی مانـی فر دـنـگ بـر و نـزانراو ئـا استـی و ژیان بـ فر وانیـکـی دـرد بـت، نـو وک شـتـکی زانراوی دیاریکراو، تا کورت بـکـر تـو.

ئا استـی (نیتـش) و هیی ئـوانـی تریش وایان کرد ئـد بـ گشتی و نی مان بـ تایبـتی پشت لـ استـو خـی بکات و بـر و نـزانراو مل بنـت، بـ ئـوی هیچ ئامانـجـکی دیاریکراوی هـ بـت، کـ هـر لـر دا و نـ شو نی و شـی گـرتـو. واتـ بـ لـکـدانـوی تـکـسـتی نی مانـی فر دـنـگ، ناکـرت و شـیـک بـگـرن، تا جارـک لـگـ و شـکانی بـرد می و جارـک لـگـ ئـوانـی دواو یـدا پـو سـتی بـکـین، بـو مـبـسـتی نی مانایـکی دیاریکراوی لـ پـک بـهـنـین، بـکـو و نـکان هـن، کـ ناتـواو و تـکـشـکاو، بـ اـد بـک هـر خو نـرک دـتـوانـت لـسـر شـوازی خـی پـکیان بـسـتـو. استـیـکـی چـمکی خو نـر بـ مانا جیاواز کانـی و لـر دا لـ دایک بوو و پـ گـیـشتـو، کـ لـم شـشـت حـفـتا سا نی اـبردوودا کـمـمـک تیـریـستی دا هـنـر کاریان لـسـر کردوو و لـ کرانـو و یی نی مانـا نی گـرنـگان بینو. دـکـرت بـگوتـرت خودی ئـو تـکـسـت نی گـر لـوی خو نـر بـ شو نی استـو خـ بیخو نـت و مانای ئامادـکراوی لـ و بـگـرت، ئایا بـ نموونـ بـرهـمـکانی (جیمـس جـیس) نی خو نـر دـنـ بـ شـوازی و شـبـو شـ بیانخو نـت و تـپـانـدا ئـو مانا زانراوی بـ دوا یا ندا دـگـت، بد زـتـو؟ هـ مان شـت بـ مانـکانی (ئـندر جید)، (ئـلـبـر کام)، (کامیلـ خـز یـ تـلا)، (خـز یـ سـراما گوا)، (تـنی مـریـسن) و زـری دیکـیش دروست. هـ موو ئـو تـکـنیک و فـانـی نی مان لـ (جـیس) و تا ئـمـ دایهـناون، بـ ووبـو و بوونـوی پـو ری بـها بوو، کـ ئـوانـ وایان کردوو زمان فر وانیـکـی بـگـر ئا ز بـت و بـ ئاسانی خـی بـ دـسـتـو نـدات.

ئـگـر خـنـد زان نی مانـی پـسـتمـدـرن، یان نی مانـی فر دـنـگ بـ پـشـوی (Turbulent) ناو دـنـ، مـبـسـتیان ئـو یـ لـ کـمـمـک ئا استـی جیاواز پـک هاتوو و ناکـرت گـر چـنـک پـکـو و یان گـر

بدات. ئو پششوييد بـرهـمـى ئو گومان و دىـاوـكـيـى مرـقى
 ئمـمـيـى، كـ لـ جـيـهـانـكـى هـمـئاـستـدا دـژى و ووبـووى گرفتـ
 ئاـزـكان دـبـتـو، بـ اـدـيـكـ زـيـاـتـر لـ هـنـدـكـى هـيـى. هـيـچ
 ئاـستـيـكـ، هـيـچ هـكـ، هـيـچ بـيـرـكـيـك و هـيـچ وـنـيـك نـاـتـوانـت
 لـ نـاـو ئو پششوييد دا بـ زـقى دـرـبـكـوـت و ئوـانـيـi
 بـسـتـو، بـكـوـو بـ پـچـوـانـو هـر ئاـستـيـكـ گومان دـخـاـتـ
 ئاـستـيـكـيـيـيـيـيـيـيـيـيـيـi، هـر هـكـ هـكـيـيـيـيـيـيـi دـيـكـ تـك دـشـكـنـت، هـر
 بـيـرـكـيـك بـيـرـكـيـك دـيـكـ نـاـتـوـاـو پـشـان دـدات و هـر وـنـيـيـi
 وـنـيـيـi كـيـيـi دـيـكـ لـ تـلـت دـكـات. بـم شـوـيـى ئـمـانـى فـرـدـنـگ،
 فـرـدـنـگ، فـرـئاـستـى، فـرـوـنـى و فـرـوـو كـورـت نـاـكـرـتـو. كام
 ئاـستـيـيـi، كام هـكـ، كام بـيـرـكـيـi، كام وـنـيـi كـورـت بـكـرـتـو؟
 وـكـ (داقيد لـج) لـ كـتـبـى نـاـوـبـراودا جـخت لـسـر هـزى ئـمـان
 دـكـاـتـو لـ ووبـوونـوـيـيـيـi حـوكمـى مـژوودا.

* * *

كـورـتـكـردنـو تـاـيـبـتـى بـ مـانـى تـاـكـدـنـگ، كـ جـرـكـى سـادـيـى. بـ
 زـمـانـى ئـسـتـوـخـ نووسراو و تـيـدا هـشـيارى نووسـر لـسـر هـكـيـi
 ئـسـتـا بـ هـشـيارى خـوـنـر دـگـاـتـو. بـهاكان هـكـكـيـيـيـi بـ
 نـكـراو، بـكـوـو بـ هـمـان قـاـب دـاـئـراونـتـو، چـيـنـكـانـى سـرـيـان
 لا نـدـراون و دـسـتـاـتـكانـيـان پـارـزـاون. خـوـنـر بـ ئـاسـانـى
 دـيـانـسـتـو، بـوـيـيـيـi لـگـيـيـيـi گـورـبـو و هـنـدـيـيـi نووسـرـيـان لـ
 بـارـو دـزـانـت، بـيـيـيـi هـم دـتـوانـت كـورـتـيـان بـكـاـتـو و هـم
 گـوتـيـان لـ وـرـبـگـرـت، كـ ئـگـر بـ دـيـيـيـi خـنـيـيـi هـر كام لـو
 گـوتـانـى بـخـوـنـيـتـو، وـكـ پـشـتـر گـوتـووم و كـردووم، لـ سـادـيـى و
 وـوـكـشـى بـولاو، هـيـچى دى نـاـبـيـنـيـت. هـر لـبـر ئوـوـيـشـ ئو
 جـمـاـوـر لـيـان تـگـيـشـتـو و هـنـدـى پـيـان سـرـسـام. ئـمـمـ
 ئـمـانـكـ دـرـچـوـو و سـبـى كـورـت كـراوـتـو، دـيـان گـوتـى لـ
 وـرـگـيـراون و بـژمار خـكـ سـرـسـامـيـان لـ ئـسـتـا دـرـبـيـو.

لـ پـشـوـو لـ لـى (نيتش) گـوتـرا ئو زـمـانـى بـ جـيـنـيـالـجـياو
 پـوـسـتـى، زـمـانـكـى تـراـزاو و حـقـيـقـتـى نـاسـراوى شـتـكان دـرنا بـت،
 بـكـوـو بـو هـزى هـيـيـى، حـقـيـقـتـى تـكان تـك دـشـكـنـت، تا لـ لـى
 ئـماـژـو بـدو، كـ نـاـكـرـت لـ شـتى دـيـارـيـكـراودا بـرـجـسـتـى بـكـيـن،
 لـ كـاـتـكـدا زـمـانـى ئـمـانـى تـاـكـدـنـگ زـمـانـكـى نـاسـراوى ئـژانـيـى و
 ئـسـتـوـخـ حـقـيـقـتـى زـانـراوى شـتـكان دـردـبـت، كـ پـشـتـر جـمـاـوـر
 نـاسـيـوـيـى. ئـمـانـى تـاـكـدـنـگ بـا بـت زـقـقـانـى وـكـ شـشـش، زـيـنـدان،
 ئـوان، كـچ و شـتى دـيـكـى لـم بـا بـت دـوـروـژـنـت و بـ هـمـان

زمانی جـماوـر دـیا نـگوازـتـو، لـ کـا تـکـدا مـا نی فرـدـنگ ئـو
با بـتـانـ کـا دـکـا تـو، تا وونـاکی بـخـا تـ سـر وردـکار یـیـ
بـلاوـنـراوـکـان یـان. وا تـ دیوـ شـار اوـکـان یـان دـردـخـا ت و بـ شـو ی
نا استـو خـ لـ کـم مـک و نـی جـیا وازدا پـشـان یـان دـدا تـو، بـ یـ
مـانـو و سـی تا کـدـنگ استـو خـ ووی لـ جـما وـر و هیـی فرـدـنگ
گـفـتـو گـ لـ گـگـ خـو نـری جـیا واز داد مـز ر نـت. ئـو ی لـ لـ لای
(فـکـ) بـیـنـیـمـان، کـ پـی وایـ پـو وری بـها کـان لـ ی دـسـتـا تـ
وردـکـان و خـرا و تـ گـ و وک شـو یـکی چـا و دـری خـی سـپـا ندو و،
تا جـسـتـ بـخـا تـ ژـر کـفـی خـ ی و و ووبـو ووی سـزای بـکا تـو، ئـو
لـ مـا نی فرـدـنگـا دـردـکـو و ت، بـو ی شـتـ ز قـکـان بـ لا و دـنـت
و شـتـ وردـکـان لـک دـدا تـو. لـ مـو دـچـتـ نا و کـ نا کـانی
پـرو و ر دـی کـم مـایـتی (socialization) لـ چـشـنی خـزان، فـر گـ،
حـیـزب، پـر سـتـگـ، بـنـکـی کـلـتـو وری و ئـوانـی دیکـ، تا نـهـنـیـکـان یـان
دـر بـخـا ت. ئـو پـو وری بـها کـان، کـ دـسـتـا تـکـان پـا پـشـتـین، ئـو
با بـتـانـی ز قـ کـرد و و نـتـو و و مـانـو و سـی سـادـنـو و سـیـان پـ فریو
دـدا ت، تا و نـی دـر و و یـان بـگـر ت و لـ ی و سـفـو و چـینی دیکـ یـان
بـخـا تـ سـر. مـانـو و سـی فرـدـنگ پـچـوانـی مـانـو و سـی تا کـدـنگ و ا
لـ دـسـتـا تـ نا و انـت، لـ شو یـنی دـیـا ر یـکـرا ودا هـ ی و بـ ز قـی
دـردـکـو و ت، بـکـو و وک (فـکـ) و (دولووز) لـ گـفـتـو گـی (شـنـبـیر و
دـسـتـا ت) دا پـی لـ سـر داد گـرن لـ هـمـو شو نـکـدا بـر جـسـتـیـیـ.
یـکـمـیـان دـسـتـا ت: (دـسـتـا ت تـنـیا خـی لـ سـانـسـر کی و و نـدا
مـا نی فـسـتـ نـا کـا ت، بـکـو و بـ قـو و ی و لـ زانـانـ دـچـتـ نـو
تـو وای تـی کـم مـایـتـی و، بـگـر خـودی شـنـبـیران دـبـنـ بـشـکی
ئـم دـسـتـا ت). هـر چـی دـو و مـیـان پـی وای (ئـو و هـر
زینـدانیـکـان نین وک مـنـدا مـم مـیـان لـ گـگـدا دـکـر ت، بـکـو و
مـنـدا مـیش وک زینـدان ی لـی دـو و انـر ت. مـنـدا مـنـدا مـیـک بـ سـر
دـبـا ت، کـ هیـی خـی نیـی. بـم پـیـی نـا کـر ت نـکـو و ی لـ و بـکـیـن، کـ
فـر گـ وک زینـدان وای. خـ استـیـیـکـی کـار گـ هـر زـر لـ زینـدان
دـچـت). (سـان بـار ت) یـش هـر لـم و و و دـنـو و سـت: (دـسـتـا ت
ئـم لـ زیـا تر لـ مـیـکـان یـزم کـدا ئـا مـاد ی و بـ نـاسـکی ئـا و وری
کـم مـایـتی لـ دـو و ت و لـ لای چـینـ کـم مـایـتـی کـا نـدا
هـد سـو و نـت، بـم بـ هـمـان شـو لـ مـد لـکـان، بـچـو و نـ
با و کـان، فـسـتـیـفـا کـان، یـا ر یـیـکـان، یـان و ر ز شـیـیـکـان، هـوا کـان،
پـو و نـدیـی تـا یـبـتـکـانی خـزان، تـنـانـت لـ لای بـز و و تـنـو و
ز گـا ر یـخـوا ز کـا ن یـشـدا دـردـکـو و ت). لـ ی خـو نـد نـو ی ئـو و سـ
بـیـر مـنـد دا دـگـیـن ئـو و ی بـیـن نـا کـر ت مـانـو و سـ بـ ئـو و ی
و و بـو ووی دـسـتـا ت بـتـو و، لـ با بـتـ ز قـکـان دا پـشـانی بـدا ت،

ئو با بانای ساری جـ ماور دـ وروژـنـ، کـ لـم دـخـدا زمان
شـوـی استـوخـ وـردـگـرتـ، بـکوو پـویستـ بـ بـتـ ناو شـتـ
وردـکانـو، کـ ئو وـچوونـ تـنـیا گـیـنی ئاـ استـی بـخـنـ نیـ،
بـکوو گـیـنی سیستـمی زمانیشـ. واتـ گـیـنـ لـ وشـی ووتـو بـ
ئامـاژـ. گـیـنـ لـ جـختـکردنـوـی مانای پـشوختـو بـ
بـرهـمـهـنـانی مانای نو و کراو.

* * *

مانووس لـ مانـی تاکـدـنگـدا پـشت بـ چـمـکـکی زـق دـدات و دژی
چـمـکـکی دیکـی زـق دـوـستـتـو. بـ نموونـ وا خـی دـردـخـات
لایـنگـری ئازادیـ و دژی چـوسانـوـی، لـ کاتـکـدا ئو چـمـکـ
زـقانـ هـر خـیان لـ ژـر گومانـی گـورـدان و دـبـت هـبـوـشرـنـو،
تا هـندی دیکـ وـرـبـگـرن و ئاـ استـی تری نـزانراویان لـ بـنـو.
چـن دـنـیا بـین ئوـی ئو بـ ئازادیـ دـزانـت، ئازادیـ و ئوـی
بـ چـوسانـوـی دادـنـت، چـوسانـوـی؟ مانووسی مانـی فرـدـنگ
بـ شوـیـکی دیکـی جـاواز لـ هـموو ئو چـمـکانـ دـوانـت. با وای
دابـنـین ئو چـمـکانـ کـمـمـکـ درختـن و بـ شوـی بازنـی
وـنـراون. منداک لـ ناو بازنـکـدا یاری دـکـات، بـام یاسای
یاریدـکـ ئوـی، ئـگـر جـستـی بـر هـر یـکـ لـم درختـانـ
بکـوت، دـدـت و یاریـکـ کـتایی دـت. گوتـمان هـموو درختـکان
وـکـ یـکـ کـتایی بـ یاریـکـ دـهـنـن و نـمانگوت درختـکی
دیاریکراو. کـواتـ بـ ئوـی یاریـکـ بـردـوام بـت، هـمیشـ لـم
ناوـ استـدا هـدـبـزـتـو. ئو بـشایید مـودای داهـنـانی
مانووس، کـ مانای ئو نیـ چـمـکـکانیش نابینـت. دـیانـبـنـت،
بـام بـ گومانـی زـرـو. ئـگـر درختـکان نـبوونایـ، منداک
نـیدـتوانی یاریـکـ بکات، وـکـ چـن بـ بـ ئو چـمـکانـ مانووس
ناتوانـت بنووسـت. لـم دـخـدا یاریـ منداکـ تـپـاندنی ئاستی
زانراوی درختـکان، وـکـ چـن نووسینی مانـی فرـدـنگ تـپـاندنی
ئاستی ناسراوی چـمـکانـ. کاتـک چـمـکانـ بـ زـقی لـ لای
مانووسی تاکـدـنگ هـن، ئو یاریـ تـپـاندن لـ ئارادا نیـ،
بـکوو لایـنگـری پـشوختی ئـمیانـ و دژی ئویان وـستاوتـو.

* * *

مانـی فرـدـنگ لـ بـژمار چیرـکی وردوردی جـاواز پـکـ دـت، کـ بـ
دـربـیـنی (دولووز) هاوـگـن، بـام لـ یـکـ جـاوازن، بـ ادـیـکـ
ناکـرت چیرـکـ بـسـر ئوـی دیکـی اندا زـا بکـیت، بـام لـ

مانی تاکدنگدا گوتی ئامادکراو هان و ب زمانى ژان
دربراون، ک وک یقین ل دمی نووسر و ددردچن و ب خوښار
دگن. ل مانی فرددنگدا ک ماک قیبلثری جیاواز ددردکون
و هیچ ی ککیان جگگ ی باووی ت و او نیی، ب ووی دکریت ب هدا
چن، یان ت نیا دیوکی ئ و با ب ت ببین، ک د یگن و، یان
ن توان ب دوستی بیگن و، یاخود ه ر شتکی دیک، ئ و خوښار
ب گومان و ل ه موویان د و ان و ب ل کدان ووی خ ی و ښ ی کی
گشتی ل سرجه میان پک د ه ښ ت، ل کات کدا مانی تاکدنگ،
دنگی نووسری ب س ردا ز ا، دوستر ت نیا دنگی نووسری تدا
د بیستر ت، ک ه مان دنگی زانراوی ج ماو و، ب ی ئ و خوښار
ب ب هیچ گومانک باووی پ د کات و ل ی و ددردگریت. ب پ ی
پرینسپی (س ر ت، ناو است و ک تایى) دا ژراون و پرینسپی
(ه کار و ئ نجام) ه پانند سوو ښ ت، ک فلسف ف لانی ک م ل
(نیتش) و ووب ووی ئ و دوو پرینسپی بوو ت و و ه و ی
تکشانندی داون. ج ماو و ل و مانی دا ئ و دد ز ت و، ک ب
دوایدا گ و. شاگ شک د ب ت و د توان ت ل ب ر ی بکات، یان ب
درب ینى (ه نری برگسن) است و خ د چ ت یاد و وری عاد تی
(habits memory) ی ئ و ج ماو و و ب ئاسانی د ی ت و.
خن گری میللیش، ک خا و نی توانا ی کی سنووردار و ل س ر ه مان
ه دا ه م ب مانی نووسی تاکدنگ و ه م ب ج ماو وری ئ و
مانووس د گات و، ب ه مان زمانى ژان پید ه د ت.
مان ک کورت د کات و، ب ووی ل س ر ی ک بیر ک ی زانراو
دام زراو و ب کورتکردن و ئاماد ی، تا ل و و وک دا ه نانی کی
م زن پ شانی بدات. ئا یا ه مان خن گری میللی د توان ت مانی
ی ک ل و مانی نووس فرددنگانی ئاماز یان پ درا، کورت
بکات و؟ دیار ل ردا ب ش ووی ها نا ین مانی فرددنگ
گوتی ل و و ر ناگیر ت، ب ک کوو د ین کورت ناکر ت و و ئ و
گوتانی خن د زانیش ل ی و دد گرن، ز ق و زانراو ین، ب ک کوو ل
ئاستی ئاماز دان، ل کات کدا ج ماو و ه م د توان ت مانی
تاکدنگی مانی نووس ج ماو و ری ک کورت بکات و و ه م گوت یشیان
ل و ر بگر ت. خن گری میللی جای م یب لایز یشن ب نووسری
مانی تاکدنگ ددات، تا ج ماو وری ب ک بکات و و ب ره مانی
بکن. ب ئ م م ب ست م دیای حیزی و ناحیزی ل پ ناودا د خات
گ. ب م ش و ی مانی م زن ئ و ی، ئ و ج ماو وری زیاترین
ژمار ی ل ک یو و ز رترین گوتی ل و و ر گرتو و. ئ ووی ئ م
مان ه د س ن گ ښ ت، ج ماو و، ک مانی مانی نووسی تاکدنگ
خ ی ی داون ه یب س ن گ ن. ل گوتاری (ل خن گر ک ی و ب

ٲٲځنځ چيځ)دا هٲوٲم داوٲ ئوٲ ٲٲشان بدم، كٲ هٲٲسٲنگانځن
بريتيٲ لٲ گٲٲيني نووسٲر لٲ سٲبځيكتوٲ بٲ ئٲبځيكت. واتٲ
نووسٲر بٲ هٲي بٲرهٲمٲكمٲيوٲ دٲكرٲٲ با بٲتٲك بٲ هٲٲسٲنگانځن.
هٲموو توانا كاني لٲ دٲسٲنرٲنځوٲ و لٲم ساتٲوٲ ځاوٲني زمان نيٲ.
ٲٲماننووسي تاكدٲنگ هيچ كٲشٲيٲكي لٲگٲٲ ئوٲ هٲٲسٲنگانځنځدا نيٲ،
بگرٲ هٲوٲي زٲر دٲدات ئوٲ جٲماوٲرٲ هٲٲيبسٲنگٲن.

بٲ نووسيني ئٲم با بٲتٲ، گفٲوگٲ لٲگٲٲ ئٲم كٲناٲاٲځدا كراوٲ:

_ Lodge, David, The Art of Fiction, London, Penguin, 1992.

Todorov, Tzvetan, Mikhail Bakhtin The Dialogical Principle, _
.Translated by Wlad Godish, Manchester University Press, 1984

Nietzsche, Friedrich- On the Genealogy of Morals, _
Translated by Carol Diethe, Edited by Keith Ansell-Pearson,
.Cambridge Texts in the History of Political Thought, 2007

Deleuze, Gilles, Nietzsche and Philosophy, Translated by _
.Hugh Tomlinson, Continuum, LONDON – NEW YORK, 2002

Foucault, Michel, The Order of Things, An archaeology of _
the human sciences, A translation of Les Mots et les choses,
VINTAGE BOOKS, A Division of Random House, Inc. New York,
.1994

Intellectuals and power: A conversation between Michel _
:Foucault and Gilles Deleuze. Available at

<https://libcom.org/article/intellectuals-and-power-conversation-between-michel-foucault-and-gilles-deleuze>

_ بارت، رولان: درس السيميولوجيا، ترجمة: عبد السلام بنعبد العالي،
تقديم: عبد الفتاح كيليطو، دار توبقال للنشر، الدار البيضاء،
الطبعة الثالثة، ١٩٩٣.

_ ٲٲمان لٲ تاكدٲنگوٲ بٲ فرٲدٲنگ، گفٲوگٲي شاځٲوان سديق لٲگٲٲ
كاروان عومٲر كا كٲسووردا.

_ کاکه سوور، کاروان عومر، کوشتنی فیل و پاراستنی دووکانی شووشوات. (کتبی ئلیکترنی).

_ کاکه سوور، کاروان عومر، اگرددان، پاشکی بیرهه مکنام. (پشکیدی کی).

_ کاکه سوور، کاروان عومر، ل (خنه گر کیدی) و ب (خنه چیدی). (ل و مامی پرسپاری تهرانی ژنفتندا).

زنجیر و تار نووسین بر و نووسی. . رو ل چی بکم. . سردار جاف

ماوی که دستت به جهر نووسینک کردو، نیک خات ساغ نه کردت و بگره شرم دکی نیشانی کساننی شارزا و به ئزموونیشی بدی، هر خات دختیت و، دش هکار ککی ئو و بت نه توانی بت رچکی خات بدزیت و، به ئو مبه ست و یه کلابوون و خات دتوانی ل بواری ئد بدا ل هر رچکی کدا شتیک بنووسیت، هر ل شاعر و چیرک و نووسینی پخشان و پخشان شاعر که لای کورد سرتا هر پنا به ئم لای نانه دبرت، وک خت تاقیکردن و ییک بزانت ل کامیان جوانتر د نووسیت، ئو و کی لای ت ترپک و زر ناوازی ه رچیپکت نووسیو، دتوانی شرم ل ختدا توو بدیت و روو ل کسکی شارزا بنیت و بیرهه مکی نیشانی بدیت و ئاستی ختت پ به و رچکت بدزیت و، کات ئو و خت به ترپکی نووسین دزانی دوا نیشاندانی پسپر ل و بواری بت دد ک و لت چ ند هزاری ل نووسین بام که مده، لای کوردیش زرت و زیاتر پنا به شاعر دبردت، تاکی نا ئاشنا به بواری ئدب پی وای شاعر ل ه موو سانتر، به دیدی من پچوان ککی راست، شاعر دونیا یکی زر قوی ه ی و به زحمات مرق ئاشنای د به، جا ل به ئو و کی زربای گنجان پنا به شاعر دبن که ئو ویش هکاری خی ه ی، دین ل شاعر و دست پ دکن.

بای من ناگر بت و ببی به شاعر، هست و گوئی مریکت نه به،

کټ واته بهر له هـ موو شتهک که هـ ست به بهـ هر یـک له ناخت دټ کټی به شاعر هر خټی له خـ یدا هـ ست مـ زیـک کټ به دـ خو قـت بهـام به هـی ئـوی هـ نـد هـ زت له شاعر نووسینـ گو به هـ ست مـ زیـک یـک نادی چونک سـر ته هـ روا دټ بیت، دواتر تـد گټ یت مـ زیـک چن بنکـی کردوی و بهـئاگای له خود، شاعر نووسین تهـها به زـر وشـ رـزکردن و سـر روا رـکـستن نیـ، له روی بیرکردنـ وـو شاعر پا بهـ ندبوونی بهـ سـر وـ نیـ وک وـنـکـردن و پـیکـرتـاشی، وـلـ بنچینـ و رـچـکـکـی هـ یـ که داوا دټ کات خـ یا رـفـراوانـ کټی پـو پا بهـ ند بکات، لهـوانـ هونـری کـش و سـر روا، جا بهـ شارـزا بوون لهـم هونـر چـنـدین رـگ هـ یـ، که پـشـتر و له کلاسیکدا شـوی عـرووز و بهـ حر بوو، که ئـمـیان دونیا یـکی جـنـجا و بهـ تی سـر ته دټ ستپـک نـخـاسـم لهـم سـردـمی پـ تـکنـلـژیا یـدا، و ا بهـ سانایـی ناچیتـ ژـر باری و ئـگـر هـانـیـشت بدـم یان بهـ مـرجی پـشـوختی دابنـم و بهـ ئاشنا بوون بهـ عـرووز ناکرـ شاعر بنووسیت ئـوا دنیات لهـدټ و یـک و پـشـیمانـت دټ مـو، بهـ خـتـیش ئـگـر دټ تی وی بجیتـ نهـو ئـم دنیا یـو و ئـوا دټ کرـ کتـبـکټی (رـوانشاد عـزیز گـردی بهـ ناو نیشانی؛ رابـری کـشی شاعر ی کلاسیکی کوردیت) دټ ست بکـوت و بهـ وردی خوـنـرکی سوود و رـگرتوو بیت.

به تـپـینی کات گـان و داهـنان له شاعر نووسیندا کراو و ئـم گـانکار یـش سانایـی بهـ ئـم رـخـساندوو، لهـوانـ کـشی هـژماری بهـگ بهـ پـنج، بهـ سـر تهـی تـم شـواز زـر له بار دټ بهـ شارـزا و ئاشنا بیت، ئـمـیش دټ کرـ بهـین ته له بازاء سـوت دټ کټ یت و دټ تهـو هـ ناریش بکـیت بهـ کـابرای دوکاندار دټ ی؛ کیلـکټ لـبـ ئـو سـو ی کـشـاو ته بیکـ لایـکی تهـرازوو کټ بهـ بارت تهـقـای ئـو هـ ناریشم دټ و، له نووسینی شاعر ی کلاسیک دټ ی یـکـمت چـند بهـگ بوو پـو یـست تهـواوی هـ موو بهـیت و دټ کان هـ مان بهـگ بن بهـ هـ مان دابـشـوونـیـو، بهـ نمونـ:

ئـگـر دټ بهـگ یـی بوو ، دابـشـکردنـکټی و ا پـیـو بکـ ؛

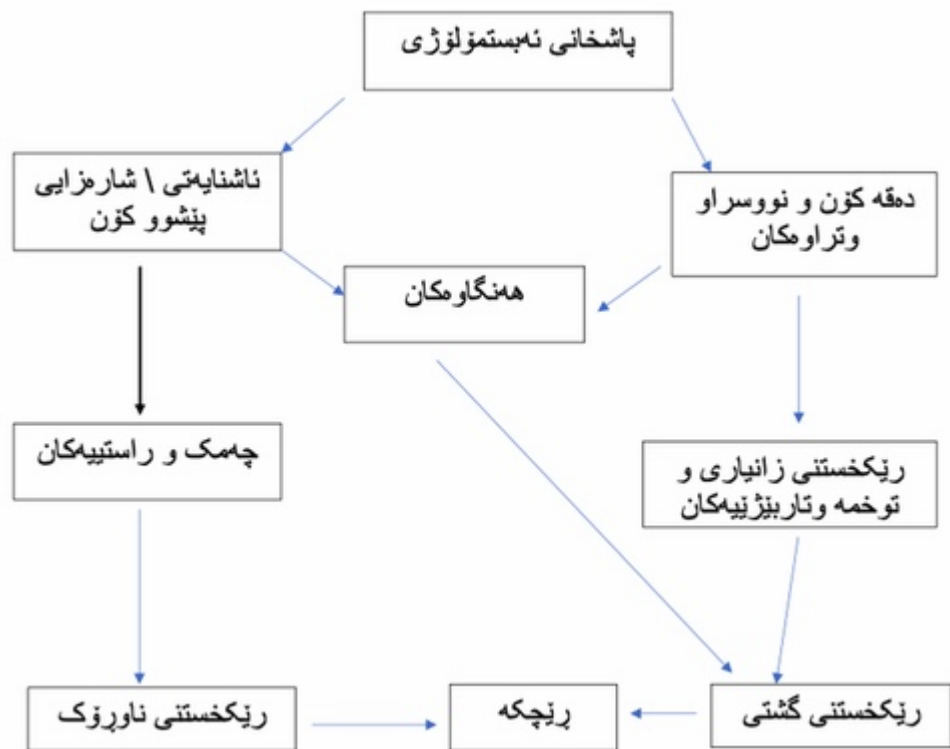
$5 + 5 = 10$ ، دټ بهـ تهـواو بوونی شاعر کټ بهـم جـر بهـؤیت له کټ تاییدا هـ ست بهـ تام و چـژـی شاعر کټ دټ کټ یت.

یان $3 + 3 + 4 = 10$ ئـمـیش بهـ هـ مان شـو یان $4 + 4 = 10$ بهـگ یـی . ئیدی بهـو جـر ی خـت دټ تهـو بهـ هر یـک له دټ شاعر یـکان که ۸ بهـگ یـی ۱۲ بهـگ یـی ۱۴ بهـگ یـی یاخود ۱۶ بهـگ یـی هـر چـن مـ بهـ ست بهـت،

به شاعر ی ئازادیش، بهـگـکانی ، سـ و چوار و پـنج بهـ قـناغی تهـ باشن و له سـری بهـرد وام بهـ، ئـگـر سـ بهـگ یـت هـ بـژارد ئـوا گـر که دټ کان ی شاعر کټ چـنـجاری سـ بن، واته بهـگـکانی هـر

دښمنان ګڼ شاعران د دې ډول شاعري په بڼه کې دواړو ډولونو، دواړو ډولونو کې د
تواوي ناستي شاعر و مزيک بووي ئيدى مزيک دې بڼې په ډولونو کې
رځښتنى د قى شاعریت.

کار ګڼ دیک ګڼ زانستان و ئې کادیمیان یې نېک بې تېنها بې شاعر
بې تواوي هېر باسېک بینووسیت، پابلې ند بوونې بې یېکې لېو
نمونانې لې هېر بې شاکې زنجیر نووسیند کانونان ئامازې پېددښتین
ئېمجار بېاس لې نمونې سوالیز دېکې ین. جیهانی نووسین
تایې تم ندې خې هېر یې: نووسین ئامانجېکې تایېت بې خې هېر یې،
ګڼرکې میکانیزمې بېرد وامې خود لې ګڼرکې مې هېر بېت، کار بې
ګڼرکې یاندى زانیاړې بېکېت، ئېو ئېرمونې ژيانیې خود بې هېل
بقېزیت و بې ګڼرکې نیت خوښر، نووسینې د قېکانت هېر میښ بې
جوانې بخ و " ئېمیش زمان رېکې تېدا د ګڼرکېت " بېم جېر
ئاشنایې تی باش لې پېسېکې نووسین بې دېست د نیت. چېن ئېم حاکمان
دېتې بېرهم ((لې سوالیز دې بې باګراونېکې باش لې ئېستم لېزیدا
هېر بېت تا بتوانېت مې بېستېکانت بې ئاراستېکان بېکې نېت، دېسېکې
نووسین لې بېرکې پاشخانېکې و دېست پېددکات، ئېم پاشخانېکې ککېکې
نووسین، دېروازېکې باش بې مېشکردن لې سېر دېرې ین و
تازې ګڼرکې خوښقاندن، هېر بېرکې یېک بې ککې مې بېرکې مان پېلکېش
دېکات ککې خوښر بې چېژ و پېشوازی لې دېکات و دې بېتې بېشدارکې
کارا لې ژانرکېت، چونکې هېست بې ئاسوودېکې دېکې ککې پېشوازیکې
لې نووسیندکېت هېر یې، زنجیر بېرکېکې تازې و رېکخراوترت پېشکېش
دېکات، واتا؛ پاشخان بېر و دوو ئاراستېت دېبات، ئاراستېکې یېکېم
روو و د قې ککې بې نووسراو و وتن و، لې و و بې ککېکې بوونې
زانیاړیېکې و تار بېژې لې لایک و لې لایکې دیکې بېر و
هېرنگاونان دېبات، لېم هېرنگاو و بې رځښتنې گشتې بې هېرمان ش و
لې ککېکې بوونیش و بېر و رځښتنې گشتې د چیت لې و ش و بې
ش واز یان پېچکې خېت دېبات. ئاراستېکې دوو م لې و پاشخان
ئېستم لېزید و بېر و شارزایېکې نېت دېبات لې و ش و بې دوو لا
یېکېکېان بې هېرنگاونان دېبات و لې ګڼرکې ئاراستېکې یېکېم
یېکېدېر و، لې و ش و بې رځښتنې گشتې د چیت، لایکېکې دیکې
بېر و چېمک و راستیېکانت دېبات پاشان لې و ش و بې رځښتنې
ناوېک و دواړو ئېم ئاراستېکې بېر و رېوت یان رېچکې د چیت و
هېردوو ئاراستې دې بېت و بې یېک وک ئېم خشتېکې لې خوار و یې.....

سوودم لـم سـچاوانـ و رـگرتوو :

- ۱ - سوالیز (۱۹۹۰) تحلیل النوعی ، اللغة الأنجليزية في الجلسات الأكاديمية و البحثية ، نیویورک، صحافة جامعة کامبردج.
- ۲ - مدکور - علي أحمد (۲۰۰۷) طرق تدريس اللغة العربية ، عمان دار المسيرة .

بیره‌وه‌رییه‌کانی د. سالار باسیره‌م خو‌ئنده‌وه. هیوا ناسیح

بیره‌وه‌رییه‌کانی د. سالار باسیره به ناو‌نیشانی (ژیانی من له نـوان به‌ردارشی نیشتمان و تاراو‌گه‌دا)م خو‌ئنده‌وه، که ئه‌مسا له باشوری کوردستان و به قه‌باره‌ی مامناوه‌ندی و ۲۰۰ لاپه‌ه‌ییدا بـئاوکراوه‌ته‌وه.

ناوبراو له ناوه‌استی سه‌ده‌ی پـشودا له شاری سلـمانی له دایکبووه، قـناغی مناـی و هه‌رزه‌کاری و سه‌ره‌تای گه‌نجی له‌و شاره به‌سه‌ر بردوه. ئه‌وه‌ی چیرـکی ژیا‌نی ئه‌م که‌سایه‌تییه له زـری تر جیا ده‌کاته‌وه، ئه‌وه‌یه که خـزانی ئه‌مان چونکه له رـژه‌اتی

کوردستانه وه هاتونه ته باشور و وڵاتنامهی عێراقییان نییه، ههر له سهرهتای لاوییهوه کۆشه‌ی نه‌بوونی وڵاتینامهی فهرمی عێراقی یه‌خه‌یان بێ ده‌گرێت.

له سهرهتای کتێبه‌که‌دا مژووێ شاری سلێمانی باس ده‌کات، که جێگای بایه‌خه، بێ نمونه جێگای سهرنجه ناوبراو به پشته‌ستن به کتێبی (سلێمانی شار هه‌شاوه‌که‌م) که هێ جه‌مال بابانه نویسیویه‌تی) ئێبراهیم پاشای بابان که له سا‌ی ١٧٨٤ شاری سلێمانی ته‌واوکرد دانیشتوانه‌که‌ی ئهو کاته‌ی ٢٠٠ ما‌یک بووه. له‌وه ٣٠ ما‌ی جوله‌که‌ (بووه) ل ١٣. واته‌ ئهو کاته رژه‌ی باوه‌دارانی جوله‌که ١٥٪ بووه، به‌لام ئێستا ئهو شاره‌ی که ده‌ش ملیۆنێک دانیشتوانی بێت، که‌چی ١٥ جوله‌که‌ی تێدا نه‌ما‌بێت و نه‌ژی! ئه‌وه‌ی ما‌بێته‌وه ته‌نها ناوی گه‌ه‌ک‌که‌ به‌ ناوی جوله‌کان!

ههر له سهرهتای لاوییهوه ناوبراو کاروکه‌سابه‌ت و خو‌ندن پێکه‌وه گر‌ ده‌دات، له‌به‌رئه‌وه‌ی ئه‌مان گویا ئێرانین (ته‌به‌عییه‌ی ئێرانی) به‌م بیان‌وه‌وه لێپرسراوانی به‌عس د‌ن و سهرانه‌یان لێ وه‌رده‌گر‌ن تا به‌گرتنیان نه‌ده‌ن. ئیتر ئه‌م ترسه‌ی له‌ دوا‌ژ و دانه‌مه‌زراندن له‌ فهرمانگه‌ی حکومی، گه‌ر خو‌ندنیش ته‌واو بکات، توشی نا‌ئوم‌دی ده‌کات، به‌م هه‌یه‌وه ناچار سا‌ی ١٩٧٦ و به‌ ته‌مه‌نی ٢٠ سا‌ی سهری خ‌ی هه‌ده‌گر‌یت و خ‌ی ده‌گه‌یه‌ن‌ته‌ ئه‌مانیا، که ئه‌وکات ژماره‌ی کوردان به‌ گشتی و هێ باشور به‌تایبه‌تی له‌ ئه‌وروپا ز‌ر که‌م بووه. ئیتر وه‌ک ههر که‌سه‌کی تر په‌اگه‌نده و هه‌که‌ندراو له‌ وڵاتی خ‌ی، له‌ وڵاتی ئه‌مانیا‌دا له‌ ن‌و که‌لتور‌کی ز‌ر جیاواز له‌ خ‌مان ده‌ست ده‌کات به‌ زمان ف‌ربوون و کارکردن، سهره‌تا کاری سه‌خت و تا‌قه‌ت‌پ‌وک‌ن ده‌کات. مردن، کوشتن و خ‌کوشتنی یه‌که‌به‌دوای یه‌کی پ‌نج که‌سوکاری پله‌یه‌کی خ‌زانه‌که‌یان له‌ دووره و‌لاتیدا زه‌برگه‌ل‌کی توند له‌ ه‌وتی ژیا‌نی ده‌ده‌ن، که مه‌گه‌ر ههر ئهو خ‌ی له‌به‌ردا گرت‌ب‌یت. هه‌موو ئه‌مانه‌ و ده‌که‌ن له‌ ل ١٨ دا بنوس‌یت: ئه‌گه‌ر ب‌یار له‌ ده‌ستی خ‌مدا ب‌وایه‌ له‌ دایک‌بوونم ئه‌دایه‌وه‌ دواوه، ب‌ ویستی خ‌م هاتووم و ب‌ ویستی خ‌شم ئه‌م و دو‌چاری مل‌ملانی ژیا‌ن ئه‌که‌رمه‌وه!

دواتره‌ر ک‌ نادات و له‌ خو‌ندن به‌رده‌وام ده‌ب‌یت تا له‌ زانک‌ی ماربورگ به‌کالوری‌س و ماسته‌ر له‌ بواری زانستی سیاسی و ک‌مه‌ناسی و گه‌یا‌ندن ب‌وانامه‌ وه‌رده‌گر‌یت. پاشتریش سا‌ی ٢٠٠٣ له‌ زانک‌ی قورپه‌رتا ب‌وانامه‌ی دکت‌رای له‌ بواری زانستی سیاسیدا وه‌رگرتوه. ت‌زی دکت‌راکه‌ی بریتی بوو له‌ (سیسته‌می سیاسی به‌عس له‌ ع‌راق، ه‌کاره‌کانی سه‌قامگیری و دا‌مانی سیسته‌مه‌که‌).

چه‌ند سا‌ک دواتر ده‌گه‌ه‌ته‌وه باشوری کوردستان و له‌ زانک‌ی سلێمانی له‌ هه‌ردوو ک‌لیژی زانسته‌ مر‌فایه‌تییه‌کان و ک‌لیژی زانسته‌

سیاسیه‌کان ده‌بته مام‌ستا و پ‌نج سا‌یش وه‌ک ج‌گری ا‌گری ک‌لیژی زانسته سیاسیه‌کانی ئ‌واران کار ده‌کات. ئ‌یتر له‌وه‌و‌اده‌ی گه‌نده‌ی و ب‌وانامه‌ی ساخته و ف‌وف‌ف‌ی ن‌و ئ‌هو دامه‌زراوه زانستیه گ‌رنگه‌دا وه‌ک نمونه‌یه‌ک ب‌ ته‌واوی ده‌زگا و دامه‌زراوه با‌ا زانستیه‌کانی هه‌ر‌می کوردستان، ده‌زان‌ت، به‌ام ئ‌هم خاوه‌ن هه‌و‌ستی خ‌ی ده‌بیت و دژی ئ‌هو کاره ناپه‌سه‌ند و ناشایستانه ده‌وه‌ست‌ته‌وه، تا ده‌گات به‌وه‌ی پ‌سته‌که‌ی ل‌ ده‌ست‌ننه‌وه. هه‌ر چه‌نده خ‌ی پ‌شتر سا‌ان‌کی ز‌ر له‌ هه‌نده‌ران ئ‌ه‌ندام و کادری یه‌ک‌تی نیشتمانی کوردستان بووه! له‌ ر‌ک‌خ‌سته‌کانی ک‌مه‌ی ه‌ن‌ج‌ده‌ران‌دا چالاک بووه. ئ‌هم ره‌وشه ناله‌باره له‌ ملشکاندن و دوو‌وویی و خراپی ن‌و ژیا‌نی زانک‌ ته‌واو ب‌زاری ده‌که‌ن، ناسینی ئ‌هو گه‌نده‌ی و واسته‌کاری و گه‌نده‌انه‌ی ناو ده‌زگای ف‌ر‌کردن و ئ‌استی زانستی زانک‌کان و به‌راورد‌کردنیان به‌ زانک‌کانی ئ‌ه‌وروپا، که ئ‌هم ل‌ی خو‌ندون، ئ‌ه‌وه‌نده‌ی تر نا‌ئوم‌دی ده‌که‌ن. دوا‌ی چه‌ندان سا‌ خ‌زمه‌ت و وانه و تنه‌وه، دیسان ب‌یاری گه‌انه‌وه به‌ره‌و ئ‌ه‌وروپا ده‌دات و نیشتمان به‌ج‌ ده‌ه‌ه‌ت.

ناوبراو که له‌ سا‌انی هه‌شتاکان‌دا خ‌ی و ب‌رایه‌کی له‌ ئ‌ه‌مانیا بوونه سه‌ر‌ب‌ورده‌ی خ‌ش و نا‌خ‌شی ئ‌ه‌وکاتی کوردانی ئ‌ه‌و، به‌شداری‌کردنیان له‌ چه‌ندان چالاک‌ی دژ به‌ به‌عس به‌ به‌گه‌وه باس کردوه، یه‌ک‌کیان که له‌ شاری ب‌ن و ر‌که‌وتی ۲۱ تا ۲۴‌ی نیسانی ۱۹۸۲ رویداوه ده‌گ‌ته‌وه، که چ‌ن ئ‌ه‌مان چ‌ل په‌نجا که‌س‌ک بوونه له‌ کوردانی ئ‌ه‌مانیا و خ‌پ‌شان‌دانیان دژ به‌ به‌عس کردوه، با‌و‌زی ع‌راق‌ی ئ‌ه‌وکاتی سه‌ربه‌ به‌ع‌ش‌ش نزیکه ۱۲۰ که‌سی له‌ عه‌ره‌بی ع‌راق‌ی و فه‌له‌ستینی لوبنانی به‌رامبه‌ریان ک‌کرد‌ته‌وه و به‌دار و چه‌ق‌ و به‌رد پ‌ک‌دا هه‌پ‌ژاون و ۲۶ که‌س له‌ هه‌ردوولا بریندار بوونه، که یه‌ک‌کیان دکت‌ر ئ‌همه‌دی ب‌رای ئ‌هم بووه، ز‌ر به‌ سه‌ختی و بریندار بووه، زه‌بر به‌ر سه‌ری که‌وتوه (و‌نه‌که‌ی له‌سه‌ر به‌رگی کت‌به‌که‌یه).

له‌ به‌ش‌کی تر‌دا باس له‌ داگیر‌کردنی که‌ن‌سه‌یه‌کی گه‌وره و م‌ژوویی له‌ شاری فرانکفورت ده‌کات له‌ لایه‌ن کورده چالاکوانه سیاسیه‌کانه‌وه، ئ‌ه‌مه‌ش وه‌ک نا‌ه‌زایه‌تیه‌ک دژ به‌ ئ‌‌می ئ‌‌ران و ه‌رش‌ی سوپای خومه‌ینی ب‌ ر‌ژه‌اتی کوردستان، تاوه‌کو له‌ ا‌گه‌یان‌دنه‌کان‌دا ده‌نگی کورد ب‌گات، چونکه ئ‌هو کات به‌ ده‌گمه‌ن ا‌گه‌یان‌ه‌کانی ئ‌ه‌وروپا و جیهان باسی کوردیان ده‌کرد، له‌به‌ر ئ‌ه‌وه‌ی قه‌شه‌که کاب‌رایه‌کی نا‌ح‌ی و توند و که‌له‌ق بووه، هه‌وا به‌ پ‌لیس ده‌دات، که کورده‌کان ک‌ن‌تر‌ی ئ‌‌ره‌یان کردوه و ده‌یان‌ه‌و‌ت ب‌ته‌ق‌ننه‌وه، ب‌یه‌سه‌عات‌ک نا‌خایه‌ن‌ت نزیکه‌ی ۲۰ تا ۳۰ ئ‌‌ت‌مبیلی پ‌لیس و ئ‌ا‌گر‌کوژ‌ننه‌وه د‌نه‌ ده‌وروبه‌ری که‌ن‌سه‌که و چوار‌ده‌وری ده‌گرن، ده‌یان په‌یام‌ن‌ر و که‌نا‌ی

میدیای ئاماده ده بن له شو نه که، ناچار ئه مان دواي چه ند سه عات ک د نه ده ره وه و خ یان ا دهستی پ لیس ده که ن. ئه وهی سهیره ل ره دا دواي گیرانی ئه مان، خو نکار کی ها ور یان که له ک لیژی ئه ده بیات بووه و خه کی هیندستان بووه، سه رده که و ته سه ر مناره (قوله) ی که نیسه که به به رزی نه وه ت مه تر ب پشتگیری ئه مان، هه رچه ند هه و ی له گه دا ده دن، داوا ده کات سه رجه م کورده کان ئازاد بکر ن و قه شه ش داواي ل بوردن یان ل بکات ئینجا د ته خوار، ئه گه رنا خ ی ف ده داته خواره وه و خ ی ده کوژ ت! چونکه کورده کان له سه ر مه سه له یه کی هه و و ب مافی خ یان ت ده ک ش، ئیتر ئه م رووداوه ئه وه نده ی تر له میدیا ده نگ ده داته وه و با به ته که گه وره ده ب ت!

مر ق ده ب ت به ویزدانه وه ب ت، که ئه وهی له سا لانی هه شتا کانا د. سالار و ها ور کانی چ له ن و ک مه ی خو نکاران و چ له ده ره وهی ئه و ر کخراوه ئه نجامیان داوه نیشانه ی بو ی و ج گای شانازییه ب یان، هه و ست کی مه ردانه و کوردانه و نیشتمان پهروه رانه بووه. ئه گینا ئه مان له واتی ئه وروپا و له هیچیان که م نه بووه، هیچ پا نه ر کی تر نه بووه غهیری د سوتان به خاک و خو ن و نیشتمان و نه ته وه که یاندا.

له به ش کی تر دا لا ۱۵۰ تا ۱۵۴ ی ته رخان کردوه ب با به ت ک به ناو نیشانی (نهوشیروان مسته فا و هه و ی ئازاردانم)، نوسه ر باس له وه ده کات، که نه وه ر یه کیان ئه م ت ل ب نهوشیروان مسته فا ده کات، ر که وته که ی نه نویوه، به ام پ ده چ ت سه ره تای دوو هه زاره کان ب ت. ئه م پ ی ده ت که حه ز ده کات سه ردانی بکات له ما ه که ی خ ی، ئیتر له گه ها ور یه کیدا ده چ ت ب لای، کات ک ده گه نه ئه و سه لاح ه شیدیش له و ده ب ت، که ئه م نه وانی سارده له گه یدا، نهوشیروان له گه ئه مدا سارد ده ب ت، ب ئه وه ی، به پ ی گه رانه وه که ی خ ی، هیچ جو ن، هه ه شه، یان قسه یه کی ناشرینی پ ب ت، که چی ئه م د ت پ نج لاپه ی له سه ر نویوه و به یه قینه وه ناو نیشانه که وا نویوه، که گوایه ناوبراو هه و ی ئازاردانی داوه! من وه ک خو نه ر کی کت به که و وه ک که س کیش چه ند جار ک له نزیکه وه، کاک نهوشیروانم بینیه و هه ند ک که سایه تی ناوبراوم ناسیوه، هه ست ده که م ئه م ل ره دا ناهه قی به رامبه ر کردوه، دیاره مر ق ده کر ت ره خنه له هه موو که س ک بگر ت، به ام نا کر ت، ته نها له به ر ئه وه ی یه ک ل له گه ت سارد بووه، که هه ق نه بوو واب ت، ت ب بیت، ب هیچ به گه یه ک ناوبراو تاوانبار بکه یت، که ویستویه تی ئازارت بدات، پاشان خ ئه و به دوایدا نه نارد بوو، به کو کاک دکت ر خ ی ت ل ی ب ی کردوه و ویستویه تی سه ردانی بکات. نهوشیروان گه ر ویستب تی که س ک ئازار بدات، ده یان که سی له به رده ست بووه، پ ویستی به وه نه بووه له ما ی خ یدا ئه نجامی بدات. به ام

خې مړۍ ډکې قسه له وو و ساردبووه له گه که سان کدا حزی پ نه کړدین. بیه هم بابه ته ناوۀ که که لوازۀ و خڅگه کاک دکتۀ نه یده خسته نه و کتۀ به که یه وه.

به گشتی ژیا ننامه که سهرنجراک شه، شایه نی خوۀ ندنه وه یه، خوۀ نهر به به شکی مژووی سلۀ مانی، کوردانی هه نده ران و به تایبۀ ته مانیا سا بانی حه فتاکان و هه شتاکان ئاشنا ده کات، مړۀ دواي خوۀ ندنه وه ی کتۀ به که به چیرۀ کی تایی ته و کوردانه ئاشنا ده بۀ، که ره گه زنامه ی عراقيان نه بووه و به زۀ کچیان پکراوه به ره و ئران، که ده یان هزار کهس بوونه و زربۀ شیان له به غدا ژیا ون. سهرۀ ای ته وه ی که چیرۀ و رووداوه کان ده ریده خه، که کاک دکتۀ ر پیاوۀ کی به هیممه ت و به ئیراده و به هۀ نز بووه به رامبر ته و هه موو کاره ساته جه رگب و ناخۀ شانه ی روویان تۀ کړدوه. ته وه ی جگۀ که داخه هه ندۀ که له سهر بورده و رووداوه کان مژوویان نه نوسراوه، مړۀ نازانۀ که ی روویان داوه، جگه له مه ش له کتۀ به که دا ده یان و نه بۀ اوکراونه ته وه، که بۀ کیان بایه خی مژووی خیان هه یه، به ام به داخه وه هه ندۀ که له و نه هوشو سپیه کان وون نین.

پنج ړۍ ډک بۀ ووی ناسینی دید و تۀ وانی نی فۀ قۀ کان و ئیسلامی سیاسیی. ستیقان شۀ مزینی

بیرۀ وریۀ کان ی فۀ قۀ یی کی گومۀ :

پنج ړۍ ډک بۀ ووی ناسینی دید و تۀ وانی نی فۀ قۀ کان و ئیسلامی سیاسیی/ ستیقان شۀ مزینی

بیرۀ وریۀ کان ی فۀ قۀ یی کی گومۀ ا وک تۀ ما و مزار، شای نی سرنجدانۀ کی وردتۀ، د شۀ چاوۀ کی تۀ بینیکار، فرۀ هۀ ندر لۀ خۀ سیری ئم بیرۀ وریانۀ بکات. گرنگی ئم بیرۀ وریانۀ هۀ ر ئوۀ ندۀ نیی، وردۀ مژوو لۀ د ر و ی حیکای تۀ گورۀ کان ی سیاسۀ تم داران د وروژۀ ندۀ، بۀ کو نرخ مژووی و فیکریۀ کۀ ی لۀ و دایۀ، ئاو لۀ س ر جری ژیان و بیرکړدنۀ و ی ئیسلامی سیاسیی

دډاټو، ک تاسټا نډم ک متر ل ورد کاريد کاني بل ټاگان. پمخش بوو، بشکي فراوان لوانډي پشتر ک نژموون و کارى ئيسلامى و باکگراوندى ټاينيان هـبوو، نډسټاک ک وتوون ت م تر زى دژ فند م نټاليزم و سيکلاريزم و، ل برى چ مکسازى و فرشتن وى قس ى گور و ق و، پشن رى هر کار کى تر، ئيش کى ل م جر ى کاک "شما" يان بل نجام بگ يانداي، پمواي ن م يان سوود کى ز رترى د بوو بل خونډر و ک م م گ، بل تايبت هـندک ل و ب لزان نډسټاک پگ ي کى ن کاديمي بلرزيان هـي و باشتريش بلهر م ندبوون ل چاپ و بلاوکردن وى کت ب کانيان، ل لاي کى تريش و، زياتر قابو وى شريع ت و پگ ى سياسيان ل حزب کاني ئيسلامى سياسيدا ل شو ن کى بلندر بوو، بل مام ک ن و نرک يان ران پ اندوو، بلگومان جگ ى گل يي کى زرن.

کاتى خيشى ک ن م زنجير بلر و ري م ل ما پ ى "دنگ کان" خونډ و، هـ ق ا ټيم ل گ نووس ردا ن بوو، ل رگ ى هاو پ ي کى تر و پيام کم بل نارد، ک ن م پش کيدش هر ل و ناو و ک پکها توو و داوام کرد ک نووس ر ن م ئوتوبيي گرافيه، در ژ پ بدات و هيج کات د سټب ردارى ن ب ت، تا د ب ت کت ب ک. ل بلر ن وى ناواخنى ن م بلر و ري ان، ک ر س تى خاون بل ل ک ک ي ن وى سياسى و ک م م ناسى، ت نانت د ر و ن ناسيش. چونک ن م پ نجر ي ک بل ووى ناسينى ديد و ت و انينى ف ق کان و ئيسلامى سياسى بش و ي کى گشتگر ل بلرامبلر دنياى د وروب ر و ک توارى ف ره ن گى و ک م م ا ي تى جفاتى کوردى. من، يان هر ک س کى تر، هـ قيق تى ئيسلامى سياسى ل رگ ى ن م بلر و ري ان و د ناسين، ن ک ل زمانى ميديا کانيان و، ک هـميش شت ک ل تاريخى دياندا د شارن و. گرنگى ن م زنجير ياد و ري ان، ن و ي چوو ت پشنى ک واليس و پ ردى ل س ر ز ر لاي نى پ نهان و گ ل ل ک ورد کارى ن زانراو هـ ما يو، ک تا هـ نووک ک م باسکراون يان بيستراون.

بلر و ري کاني ف ق ي کى گوم ا، ز ر ت م اى بل نرحى ت داي، ک خونډ ر ا د ک شن. ن و ا س ت ئوتوبيوگرافى شت کى ت و او پريفا ت و ووداو ک ل رابردوودا وويداو، ئيدى باب ت ک ل و جگ ي دا ل پرس کى تاک ک سى د رد چ ت، ک د ي و ت پمان ب ت، ن م چن و بل چ نيگاي ک س ي رى ژيان و ک م م گ مان کردو و؟ ت ر ز ک ل بلرکردن وى گروپ کى سياسى و ک م م ا ي تيمان پ د ناس ن ت، و ک گوتم، ل د ر وى و انين گشتگر ک، ک مترين زانيارى ل و جر مان د سټک و توو. کاتى خيشى پشنيارم کرد ن گ ر هيج کت ب کى چاپ ن کردو و، پويست نووس ر ن م زنجير ي بکا ت کت ب، ن و ش

پاش ئۆيى من لى خوڭندىنىڭ ياندا بىر جىھاننىكى تر كۆتم، ھەر لى دوورلۇق بىنىبووم و بى زىرىنىڭ خىڭكىش ھىروا. ئۆي بىشى ژۇرلۇق ئۆي شاخ سەھىڭىنىڭ ناو ئۆيىنىڭ نىشانداين، كى بىتەننا لوتكىكى دياربوو. خى ئۆگەر من دىزگايىكى چايم ھىبووايى، لى يىزىلەندىلەك دا شانسى يىكەم مەم زىجىر بىرلۇرىيانە دىدا، بىئۆي وىك كەب بچەتە ژۇر چايمە. ھەتتە من پىشنىارنىكى تىرىشم كىرەبوو، كى ئۆگەر تۈنلەي بىيى كاك شەمە ئۆيەندەيى "شەيەر كەنەم خەندۈرلەتە" بىتۈنەت ئۆم بىرلۇرىيانە لى فەرمى ئۆيەندە ماترىيە چىرەكئاسا تەدايى، ئاگر لى خەيە چىلەكخوڭ بىرەندەن. وىك خەم دىخەشم. ئۆم كەتەتە ئۆگەرچى بى ژمارەيىكى كەمەلە چايمە بىتە، بىئەم ئۆي شەتە ھاتە بىرەم، كى كەمەلەگە ئۆمە پىيىستى پىبوو. لىوانەي ھەشتە ھەيە بىيە خە ئۆم كەمە تەندەگەن، بىئەم ئۆستەلەكە نىش دىمۇدەست دىرەشەنلەيەن نا بىنەت.

گەڭەينەلە. . نەزاد بىندى

بىرە
گەڭەينەلە سەركە ھەبووايى
بى ساقى باقى ...
كەمەلە سەركەمان
بى كەمەلە سەركە ئۆگەيىلە. .
سەركە بى سەركە ..
يان بى شەتە باقى ..
تە بىيە ھىچ سەركە ،
ئازى بى
ئەشەكەيەمەن بى چەكە كا و
بى بى
پاشا ئەراقى ؟
بىكە بى نەتەكە ھەتەتە. .
دۈۋانە ھەيە ،

دووانی تر قہرزکا
بہ لاقی ..

بہ استی بہزار بووین
لہ سہد ووی و
ہزار فاقی ..

_____ ہزاراد بہندی